

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

7x

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

(מג) ווען אבער דאן פיר שפעטלייפיג ווארד , זעצטע ער ויא ניכט הין : אלא דאם דיא שפעטלייפיגען פיר לבן , דיא פרוהלייפיגען אבער פיר יעקב ווארען : (מג) דער באן ברויסעטע זיך איבער דיא באסען זעהר אזוי : אונד האסטע פיר קלויגען פיה , מאגדע אונד קנעכטע , קאמעלע אונד עועל :

מג ובהעטוף הצאן לא ישים והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב: מג ופרץ האיש מאד מאד ויהירלו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים והמרים: לא א וישמע את דברי בני לבן

לא (א) עו קאסטען איהם דיא רעדער קינדער

ר ש י

תרגום אונקלוס

(מג) ובלקישות עאנא לא טשיי ויהו לקישיא ללבן ובפירא ליעקב: (מג) ותקוף נקרא לקרא לקרא והוה ליה עאן סגיאן ואטיהו ועבדיו וגמליו והקדיו : לא (א) ושטע יתפתגמי בגילקו לטיטר גסיב עשה

(מג) ובהעטוף ל' איסור כתרנוש בלקישו' * ומנחס חכרו עם המלכות והמעטפות (ישעי' ג') לשון עטיפת כסות כלומר מתעטפות בעורן ובמרן ואינן מתאוות להתיחס על ידי הזכרים: (מג) נחן רבות פרות ורבו משאר זאן: ושפחות ועבדים * מוכר זאנו בדמים יקרים ולוקח לו כל אלה:

באור

המחברות אל הטוי, עוד כתב גם הרד"ק ונדגשה הט"ן שלא כמשפט כמו תרלי"ג בה (מכ"ה ו' י'), שלא הי' נשפטה להדגש ונא כן לתפארת הקריאה, ולדעתי לא תהי' תפארת הלשן, כבוד הקריאה, אבל יראה לי שורה על איזה הפגנה, ואולי תהי' פה ההפלה שנתחמטו מהר, כענין והקשרים ליעקב, או על הרצוי, כענין ופרץ האיש: (מג) ובהעטוף, כבר כתבתי פי' הרמב"ן, ומנחס חכרו עם המלכות והמעטפות (ישעי' ג' כ"ב), לשון עטיפת כסות כלומר מתעטפות בעורן ובמרן ואינן מתאוות להתיחס ע"י הזכרים, והנה אונקלוס תרגמה כשם, ומקרה נשפט מן החומר כמו התאחרות, ויב' ע' תרגמה כשם התואר, ונרדף להסוף המל' כדי שיבא התאר אחר החומר כדרכו, ושיעורו ונבאן המעטפות לא ישים, ולכנה זאת הסב המנה מייסוד לרבים, כי מלת זאן על הרוב ל'ר, ולדעתו תשום הכי"ת על המקום, כמו בתוך העטופים לא ישים, ולדעת אונקלוס תורה על הזין, בעת התאחרות של עיבוד הזאן, אבל יותר נראה שיהי' במקום העבר או העתיד כדרך המקור, והכי"ת על הזין כמו שת"א וכן מפורש להלן והי' בעת יסם הזאן, על הזין, וענינו, בעת העטיפו או בעת יעטפו, וכן מתרג' כל"א, וכתב הראב"ע כי הם בימי תשרי, וזה עשה יעקב שלא ירגיש לבן בדבר העוקלות, או כאשר כתב הרשב"ם שלא הי' חושש על התאחרות, וכבר זכרתי דעת הרמב"ן בזה: (מג) ושפחות ועבדים, מוכר זאנו בדמים יקרים ולוקח לו כל אלה:

לא (א) בני לבן, בנים זכרים מולדו לו אחר שזא יעקב לביתו, עם שנתלה לא היולו ולכן הזכירה רחל להיות רועה זאנו, וכן סופר בספר הישר ואחר ובשנה הרביעית לשנת יעקב נבנית לבן סקד ה' את לבן ומכרהו ה' בעבור יעקב ויולדו לו בנים, ואלה שמות בני לבן אשר יולדו לו בימים ההם, והיו בכורו בער וששנהו אליב והשלישי מורש עכ"ל: עשה

ויצא לא

לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה : וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו בתמול שלשום : ויאמר יהוה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואתיה עמך : וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אשר צאנו : ויאמר להן ראה

אנכי

וינעם קלינעם פיה, לים רחל אונד לאה רופען : (ה) אונד שפראך צו איהנען, איך

תרגום אשכנזי רכח

לבנו צו אהרן, וועלען שפראען, יעקב האט אללען גענאממען, וואו אונרעם פאטער געהארטע: אונד פאן אונרעו פאטערן פערמאגען האט ער דיוען שוועהרען רייכטהום אנגעשאפט : (ג) יעקב זאהע אויך לבנו אנגעוילט : דאס עז איהם ניכט מעהר ון גינטיג וואר, אלו געוטרען אונד פאר געוטרען : (ג) דער עויגע אכער זאגטע צו יעקב, קעהרע אין דאן לאנד דיינער עלטערן אונד אן דיינען געבורטוארט צוריק: איך ווילל מיט דיר ויין : (ד) דאהער שיקטע יעקב אויף פאלד צו אונד שפראך צו איהנען, איך זעהע

רש"י

לא (א) עשה כנס כמויעב חיל ויך את עמלק (שואל א' י"ד) : (ג) שוב ארץ אבותיך וסא אהיה עיך אכל בערך מחובר לטמא אי אספר להשרות שכינתי עליך : (ד) ויקרא לרחל וללאה לרחל תמלה ואמר כך ללאה שהיא היתה עקרת הבית שנכבילה מדווג יעקב עם לבן ואף בכיה של לאה שדיים בדבר שהרי נישו וכו' משכט יהודה אומרים כרמל וכלאה אשר נטו שתיקן וגומר הקדיש רחל

אנא

תרגום אונקלוס

נסיב יעקב ית בלדי לאבנא ויפדי כאבנא קנא ית דכל נכסא האליון : (ג) וחווא יעקב ית דסבר אפי לבן והא לתנין עטיה כטאת טלי וטרק קרמוהי : (ד) ואמר יי ליעקב תיב לארע אבהתך ולירוחק ויהי מיטרי בסעדה : (ו) ושלח יעקב וקרא לרחל וללאה לחקלא לות עניה : (ס) ואתר להן חו

באור

עשה, כנס, כמו ויעב חיל ויך את עמלק (שואל א' י"ד מ"ס) : הכבר, ענש מנון, כש ואכרס כנד מחד בחקנה כנסף וכוהכ (בראשית י"ג ב'), כימי שיש לו כן תטעתו כנדה, ונה תראה כי כבוד עגורת כנד חנן (שלי כ"ג), וקלון עגורת קל כרגליו (שואל ב' ב' א'), ואת נכסיה, לפי הכוונה, ויב' תרגם יקר נכסיה, כירף ענה גם הודאת החזניות והגדולה, והמתרגם האשכנזי שתרנס (שוועהרן רייכטום), לפי שגירף ענה גם ענש הודאת השרש, אשר מונה יסתעפו הודאת החזניות, והודאת העושר : (ב) והנה איננו, מרונה, וכ"ת יב' והמתרגם האשכנזי : כתמול, הוא היום שער, סעמיס יורה על הרחוק, וסעמיס על הקרוב כש כאן : שלשום : תאר אל היום השלישי לחור : (ד) ושלח יעקב וקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו, האתנא אשר הועמד

זעה אן רעם אַגעוויכט
אייערען פֿאַטערן, דאָס ער
מיר ניקט מעהר וָ גינזטיג
זיין, אַלֹ געזטערן אָרער
פֿאַרגעזטערן : אַבער דער
גאָטט מיינען פֿאַטערן איוט
מיט מיר געוועזען : (י) נון
ווייסט זייהר : דאָס זיך
אייערס פֿאַטער מיט אַללער
מיינער קראַפֿט געדינט
האַכע : (ז) זייער פֿאַטער אַבער האָט מיך הינטערגאַנגען, אונד האָט מיינען
לאָזן

אַנכי אַת־פָּנִי אַבִּיכֶן כִּי־אֵינְנִי
אֵלֵי כְּתַמְלִ שְׁלָשׁם וְאֵלֵהֶי אֲבִי
הָיָה עִמּוֹדֵי : וְאֵתְנָה יְדֵעְתוֹן
בְּכָל־כְּהֵי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן
וְאֲבִיכֶן הִתְלַ בִּי וְהִחֲלַךְ אֶת־
מִשְׁכַּבְתִּי

תרגום אונקלוס

אַנא ית־סכר־אפי אַבוכן אַרי ליתנון עמי כְּמֵאֲתַמְלִי וְיִדְקִדְמוּהֵי וְאֵלֵהֶי
דאָבא הוּה בְּסַעְדֵי : (י) וְאֵתְנֹן יְדֵעְתוֹן אַרי בְּכָל חֵילֵי פְקֻחֵי ית־אֲבִיכֶן
(ז) וְאֲבִיכֶן שְׁקַר בִּי וְאֲשִׁנִּי ית־
אַגְרִי

באור

במלת וללצה נראה קשה, כי הוא באמצע המאמר, ולכן תרגם י"ע, ועלן לחקלא לוח
עניה, ולפי תרגום השדה אינו שב על ויקרא, רק הוא מאמר אשר והודעה שבאו בן, אצל
המתרגם האשכנזי תרגמו כמו מקרא מכורס, ושעורו, ושלח יעקב השדה אל בלתי, ויקרא
לרחל וללצה, ונזכרה רחל קודם לזה לפי שהיא העיקרית: (ה) אח פני אביכון כי איננו אצל
וגו', רואה אני בפניו כי אין לנו שלם עמו כתמל שלם, ומלת איננו חוזרת על לבן ולא מלת פני
יתכן ג"כ שגנה על מלת פני, ואף שגאה בלשון יחיד על פני שהוא לשון רבים, כמו פני ה' חלקם
(איכה ד' י'), ולא אמר חלקים, וכן מן נדה לא זרק עליו (במדבר י"ט י"ג וכ'), והנה
חנקלוס וי"ע תרגמו שחזרת על פני, ולכן הסבו המלה מלשון יחיד ללשון רבים, ליתכן, וזה
תרגמו גם הראשון, והמתרגם האשכנזי תרגמה למעלה כפי' הב', ופה כפי' הא', כי שניהם
בכונים: כי איננו אלו, כחשב שם בידי משל: ואלהי אבי ה' עטרי, אבל באמת לא נלמד
ממנו מחוזה רק הקב"ה ה' עמדי ונתן לי: (ו) ואחנה, כמו אתן, והנה"ל טוספת מאוסיית
האומנת"ו, וכבר כתנתי כי תכפל לפעמים הוראת הנוף ותבוא במלה בפ"ע מלבד חבורה עם
הפעל, לחזק ההוראה ולהורות הפך הקודם כענין חבל, וכן כאן חבל אתן לא כאנין
למאדנו רק ידעתן כי בכל כפי עבדתי את אביכון: (ז) התל, לדעת הראש"ע והרד"ק ואלה
המדקדקים היא מלה זרה בעבור שהיא מבנין פעל וראוי להדגש התל ובא הכת במקו' הדגש
וכנחא הדרש הזה י"ב פעמים במקרא, ב' מהם שש, התל, טהתלות, ו' מהם
פעלים, ט' מהם מבנין פעל, התל, התקלת (ג' פעמים), התל, טהתלות, ו' מהם
תהתלו, יהתלו, התל, ו' מהם מבנין פעל, התל, טהתלות, ו' מהם
הותל, (עין בקינטר) עלים לתרום' שכב' פעל
א' י'), שם הראיתי מקומם, וכו' יבואו על דרך זרות סך מחדד מהם שהוא ויהתל
אולם לפי דעתי רחוק הוא לשומם כולם זרים, ולכן נ"ל כי שני שרשים יש למלה זאת
שניהם שורשים על ענין השקר והתעתוע (או הלעג כפי' הראש"ע), והם שרש התלו ושרש תל
כאשר מנאנו ענינים רבים אשר להם שני שרשים, כענין הקמישות אשר לו שרש יוסם וקמם, יש
וטוב, ולפעמים גלשה שרשים שורים על ענין אחד, וכמ"ס הראש"ע במלת ויוד יעקב טוד
(בראשית כ"ה כ"ט), אשרצו עד והס' שרשים וענינם אחד, ושלח כדעת הרד"ק

אמר

ויצא לא

תרגום אשכנזי רכט

משפחתי עשרת מנינים ולא

לאהן צעהען סאל פֿעראַנע דערט : יעדאָך

תרגום אונקלוס

רשי

אָרְי עֶשֶׂר וּמִינֵי וְלֹא שְׁבָקִיָּה רחל ללאה : (ו) עשרת מנינים . אין מנינים פחות מעשרה : מנינים . לכן סכום כלל קאטן

באור

אמר כי הנח במקום הדגש, והיו ג' מלות ויהתל, תתלים, מהתלות, משרש התל, וע' הנשאר' יהיו משרש תול, ומכין הפעיל והפעל, והיא התל בכר כסתר, והראוי התיל על משקל השיב (או התל כי נחיו העין יבואו לפעמים על דרך הכפול, בנידוי), רק בעבור שהנניכ' נסוח אחר מפני קצוב הטעמי, ולא יבוא לעולם נח נראה אחר תנועה גדולה שאין בה ננוכה, נשתנה לתקועה קטנה, כמו מן ישיב לבו (סס כ' ט'), כאשר וישב את כל הרבם (סס י' ד'), התלת, הוא עבר נוסח מההפעיל בפלס הנפת עלי' (שמו' כ' ב' ה'), התל, הוא מקור מההפעיל ע"מ השב תשיבו (סס כ"ג ד'), וכן בהתל, ותהתלו ויהתלו הם עתיד לנסתק' מההפעיל, והראוי תתלו יתלו או תתירו יתירו

על משקל תרעו (בראש' י"ט, ו), כי לא ידעו (ירמ' י' ה'), או תשיבו, רק שלא נפלה ה"א הכנין כמו יהושיע' ה' (שמואל א' י' מ"ז), ולי יהושיע' (תהלים קי"ו ו'), משלו יהוירלו (ישעי' כ"ב ה'), ומשירי אהודט תהלי' כ"ח ו'), על כן עמים יהודק (סס"ה י"ח)

יהודה לתפלה (נחמי' י"א ו'), כי מהראוי להכתב ההא לסי' הננין בכל העמידים מכנין הפעיל וי"ד האיתן בשוא רק שלקל נפלה הה"א ובאה תנועה אל אות האיתן, ובאו המכרים באה כמשפטה, והיא תהתלו ויהתלו כאחד מהם, ודגש הלע"ד נוסף כאשר יאמרו גם הנה, ומלת הותל תהי' מכנין הפעל בפלס הוקם המעשן (שמו' מ' י'), והוא מההפעיל בתשלו' ה"א הכנין והדגש במקו' הנח כמו ופטורי (מלכים א' ו' י"ח ו"ט ול' כ' ו'), שהם במקום נינים, ששרס נין, כי יותר טוב ויותר באה להיות כולם כמשפט ואחד זר, מן ההפך להיות האחד על משפטו, וכול' ודים, כי איך יהיה הפרוץ מרובה על העומד, ועם כי הרד"ק דרשו למעט בשרשים, הגה אביו הר"י קמחי איכט מעלי הסברא הזאת, עיין במכלול (ד' קטן דף קע"ז ע"א), ובאמ' לא ידעתי מדוע נכנס בהם עד שנרבה דוחקים במשקלים, ואף כי הראש"ע התמרמר ג' כ' בזה בפ' שמו' (ד' ל"א), ולא רצה לקבל שרש נתם במלת ויתשו, ובחר לומר שהדגש יורה על חסרון אות שאחריו, ושרש תמס, עכ"ל לא רצה לקבל הורות הזה שהנח יהי' במקו' הדגש במלת ויוד יעקב נזיד (לעיל כ"ה כ"ט), ולהיו' שרשו נוד, כדע' הרד"ק במכלול (ד' קטן דף ק' ע"א), ובשרש' שרש נוד, ואמר שרשו נוד, והס' ב' שרשים וענינם אחד, פס שאינו נמשא רק פ' אן, והרש נוד נמשא ו"פ, וכן אמר במלת לא ידון (לשיל' ג'), ומכ"ש במלת התל שנט' פ"ק. הי"ב נמשא מנוני כנעקד לומר שהנח במקום הדגש, והמה ודים, רק פ"א בא על משפטו, לכן אמר יותר לומר שהס' ב' שרשים תול והתל, ובניהם מענין אחד, ובאו כולם כמשפט, ולפי דעתי יהי' ותלליט שמחה (תהלים קל"ג ג'), מענין זה והיה' שרשו טול, וההס' תוללר בכפל הלע"ד ומשקלו בשלמי' שאנן, הענין, פרחת יקומו (איוב ל' י"ב), שרשם שאן, דען, פרח, ובאו הש"י והר"ש נפתח במלות שאנן רענן בעבור אות הנרון שאחריו, והתי' במלת תוללר בחולם להמשך הוא' הנחה שהיא עי' הפעל, ועל משקל השלמי' הי' ראוי להיות תוללר, והיה' שם תואר א המלעגים עלינו על משקל זילך ושובב בדרך לבו (ישעי' כ"ז י"ז), ננים שובבים (ירמ' ג' י"ד וכ"ב), הנת השובבה (סס ל"ח כ"ב וע"ס ד'), ומשקלו פוללר והיה' ותלליט שמחה כפל ל' של שוביט דברי שיר, בדרך מליצ' השירים ככל מקום, והענין שם שאוט השובי' אותנו דברי שיר, והמלעגים' עלינו שאו ממנו שמשמס

יעדאך האט גאטט ניכט צו-
געגעבן דאס ער מיר באזען
טהוה: (ח) ווען ער שפראך,
דיין קליינע קליינען זאללען
דיין לאהן זיין, זא ווארף
אללען קליינע פיה קליין-
געפלאקטע: אונד ווען ער
שפראך, דיא פוסגעצייכעטע
זאללען דיין לאהן זיין, זא
ווארף אללען פיה פוסגעצייכע-
נעטע: (ט) גאטט אלזא האט
דאז פיה זייערען פאטערן
אבגעוואנדערט, אונד מיר גע-
געבען: (י) צור צייט דא דאז
קליינע פיה זיך ערהיטצעט,
הוב איך מיינע אויגען אויף אונד זאה אים טרויסע: דא ווארען

נתנו אלהים להרע עמדי
ח אס-כה יאמר נקדים יהיה
שכרך וילדו כל-הצאן נקדים
ואס-כה יאמר עקדים יהיה
שכרך וילדו כל-הצאן עקדים:
ט ויצל אלהים את-מקנה אביכם
ויהת-רי: ויהי בעת יחם הצאן
ואשא עיני וארא בחלום והנה
העתדים

הוב איך מיינע אויגען אויף אונד זאה אים טרויסע: דא ווארען

תרגום אונקלוס

רשי

החשבון והן עשירות למדנו שהחליף תנאו ק' ששקיה יי לאבאשא עמי: (ח) אס
פעמים: (י) והנה העתודים חף על פי קברו הנהדאטר נטורין יהי אגרה
הכבדלם
וילדו כל עגא נטורין ואס-קברין הנהדאטר רגולין יהי אגרה וילדו כל עגא
רגולין: (ט) ואפריש ייטו בעיקרא דאבוכו ויהכלי: (י) ונתוה בעדו דאיתתקא
עגא ונקפית עיני ונתוית בקלקא וקא
תישיא

באור

שנשחט בשירינו, ואמר שירו לנו שיר ניון, ואין כוונתם כי אם להתל צנו וללפני עש
ולתראותנו בזה כח יכלתם כי נטלו מומנו שיר ניון: עשרת מנים, מנינים, מלשן מנהלת
ישראל (שמואל ב' כ"ד א'), והטעם עשרה במספר, או מנינים, פעמים לפי שהם מניין נאמר בזה
הלשן ואמר עשרת לפי שהיא סוף האחדים וראש העשירות לפיכך לשון רבוי המספר בזה השם
צבתם רובה למור פעמים רבות, וכן ואפי עשר נאים (ויקרא כ"ו כ"ו), זה עשר פעמים
תחלימוני (איוב י"ט ג') ועשר לאו דוקא, ולשון הרמב"ן זה היה אמת ואם לא ספרו הכתוב
ותחלה, וכן אמר לו ותחלף את משכרתי עשרת מנינים, וכזה במקומות רבים בתורה ופרשה הוית
למעלה לא ספר שנתנה לזה את הדודאים לתחל עכ"ל: ולא נתנו, לא עזבו, ואיזו זו מלשן
לתינה, כלומר לא נתן לו כח להרע עמדי: (ח) וילדו כל הצאן נקדים, בזה לא
הועיל מחסף הלבו (הרשב"ם), ויראה כוונתו לפי מה שפי' למעלה נקד הוא רק
טלוי הקדקד והטור, ואולי הבין לבן או ראה חכמת יעקב בענין המקלות, ולכן שנה בכל
פעם תנאו ואמר נקדים יהי שכרך, ולא טלוי שאר המקומות, וע"י המקלות לא יטון
שילדו דוקא נקודי הקדקד, ואמר שראה שילדו כן, חזר לשנות תנאו מנקדים לעקדים,
צחצחו שלא יולדו נקודי הרגלים דוקא בהסתכלם במקלות, והרשב"ם כוונתו גם על העקדים
דק שניין על תחלת הפסוק, ולשון הרמב"ן כי מתחלה נתן לו שני הוראות נקדים וטלויים
גם החוס בכשבים וחזר בו לתת מראה אחר והי' מחליף אותו בכל שנה והיו הלשן יולדות כן
ולא הי' זה במקלות כי הוא יספר להם מעשה השם הגדול שעשה עשו להפליא מדי שנה בשנה
כאשר אמר ולא נתנו אלהים להרע עמדי עכ"ל, וכן כתב הרשב"ע: כל הצאן, רוב הלשן
כיו וכל הארץ באו מזריחה (בראשית מ"א כ"ו), והדומים לו: (ט) וועל, הפריש, וכן
כל

העתידים העלים על הצאן
 עקדים נקדים וברדים :
 ואומר אלי מלאך האלהים
 בחלום יעקב ואמר הנני :
 ואומר שאנא עיניך וראה
 כר-העתידים העלים על הצאן
 עקדים נקדים וברדים כי
 ראיתי את כל אשר לבן עשה
 לד

דיא ויידרער, וועלכע דאן
 קליינע פיה בעשפרונגען,
 פוסגעצייכעטע, קליינפלע-
 קינטע, אונד ווייסגע-
 שפרענקעלטע : (יא) אונד
 איין ענגעל גאטטען שפראך
 צו מיר אים טרוימע, יעקב!
 איך שפראך, היר בין איך!
 (יב) ער פיהר פארט, העכע
 דינע אויגען אויף אונד זינע,
 אללע באקע דיא דאן קליינע
 פיה בעשפרונגען, זינר פוס-
 געצייכעטע, קליין פלעקיס-
 טע, אונד ווייסגעשטרייפטע:
 דען איך האבע אללעז
 געזעהן, וואו

תרגום אונקלוס

רש"י

שהנדלים לבן כלם שלא יתעברו הנאן דונמתן
 היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ביד
 בני לבן לעדר שניד יעקב: וכרודי" כתרנומי
 ופנימין פיי"סיד כלעו (פיעסטע * כל"א איך
 גאנכן שטיקן געפלעקט) חוט של לבן מקיף את
 גוט סניב חכרנודות שלו פתוחה ומפולשת מו
 אל

תשיא דסלקין על דעאנא רגולין
 נטורין ופציחין: (יא) ואטר לי טלאקא
 דיי בחלקא יעקב ואטרית הא
 אגא : (יב) ואטר זקוף דעו עיגך
 ותוי קליהשיא דסלקין על דעאנא
 רגולין נטורין ופציחין אריגלי קדמי ית כל די לבן עביד
 באור

רש"י
 כל די לבן עביד
 באור

כל לבן ישועה והמלטה וחליפה לשון הפרעה הם, שמפרישו מן הרעה ומן האויב, כן פירש
 רש"י והרשב"ם: (י) והנה העתידים, אף על פי שהנדלים לבן כלם שלא יתעברו הנאן
 דונמתן היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ביד לבן לעדר שניד יעקב * (רש"י בשם
 צ"ח), ועל דרך הפשט הי' זה מראה להנטימו כי יולידו כהם והעד פלת והנה כי בכל חלום
 ואמר כן כמעט כאלו הדבר לפניו ובנ"ר לא הזכירו המלאכים אלא ממדרש אמרו עולים אין
 כתיב כאן אלא העולים כי פשוטו של מקרא כמו שאמרנו * (הרמב"ן), עוד כתב זה היה
 אחר שהחליף את משכרתו ולכך אמר כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך, וטעם והנה
 העתידים העולים אל הנאן הראה לו בחלום כי יעלו על הנאן העתידים וכולם עקדים ואחרי כן
 היו טלם נקדים ושבו היו כלם נרדים והגיד כי הוא רואה החעם שעשה לו לבן להחליף את
 משכרתו ויעשה הנולדים כמראה אשר ינטרף אליו יעקב ומכאן ואילך לא יעשה יעקב מקטות כי
 בוטח בה' יאונב, והנה העתידים העולים על הנאן הטיסם והאילים יקראו עתידים כי כל
 גדול בגאן יקרא כן, אף בגדולי האנשים כל עתודי חן (ישעי' י"ד ט') עב"ל, וכתב הרד"ק
 בששים שרש עתד ידוע כי הם הזכרים מן העוים ונקראו גם כן תישים והגדולים יקראו
 עתידים ומישים והקטנים יקראו שיערים, ונקראו האצילים והגדולי' צוה הלשון בדרך ההשאלה
 כל עתודי חן, לפי שהם הולכים לפני העם ומנהיגים אותם כעתודים לפני הנאן עב"ל:
 על הצאן, הנקבות: וברדים, תרגומו ופנימין פיי"סיד כלעו [פיעסטע כל"א (אין גאנצן
 שטיקן געפלעקט)] חוט של לבן מקיף את גוט סניב חכרנודות שלו פתוחה ומפולשת מו חל"ו
 אין

לך: יי אנכי האל בית אל אשר
 כושחת שם מצבה אשר גדרת
 לי שם גדר עתה קום צא מן
 הארץ הזאת ושוב אל ארץ
 מולדתך: יד ותען רחל ולא
 ותאמרנה לו העוד לנו חלק
 ונחלה

וואו דור לבן שהוט: (יג) איד
 בין דער גאטט פאן בית אל
 אללוא דוא דאן דענקטאהל
 געוואלט, אונד מיר איין
 געליכדע געטהאן האוט: נון
 טאכע דיר אויף, צידע אויז
 דיועם לאנדע, אונד קעהרע
 אין דיין געבורטולאנד צוריק:
 (יד) רחל אונד לאה אנט-
 ווארטעטן, אונד שפראכען צו
 איהם: האבען וויר וואהל
 גאך טהייל אדער

תרגום אונקלוס

רש"י

לך: (יג) אגא אלהא דא תגלימי עלך
 בבית אל די טישחתא תסון קטא די
 קיטתא קרטי תסון קים בען קום פוק
 טרארעא קראותיב לארע גלחוקה:
 (יד) ואתיבת רחל ולא נאטרו לה
 העוד לנא חלק ואחסנא

אלו ואין לי להביא עד מן המקרא: (יג) האל
 בית אל כמו אל בית אל הה"א יתירה ודרך
 מקראות לדבר כן כמו כי אתם באים אל הארץ
 כנען (במדבר ל"ז): שחת אס לשון רבוי
 וגולה כשנחשט לעלכות כך וכתן שון על
 ראשה להיות מוטה למונה: אשר נדרת לי
 וברך אתה לשלש שאמרת וכו' בית אלהים
 שתקריב אס קרבנו: (יד) העוד לנו למה
 נתעבב

באור

ואין לי להביא עד מן המקרא: (רש"י), והרד"ק בפרשים שרש ברד פי' שיש להם כתמים לבנים
 כמו ברד, וכן פי' פה הראש"ע (ולדעתו גם זה נכלל בשם טלח שהוא כולל לכולם), וכן מותרם
 בל"א, ויב"ע תרגם וגביהון מיוורין, והוא קרוי לזה, אך לא ידעתי מינון לו לפרש דוקא
 גביהון: אנכי האל בית אל, הה"א יתירה ודרך מקראות לדבר כן כמו כי אתם באים אל
 הארץ כנען (במדבר ל"ד ב'). (רש"י), ולדעת הראש"ע והרד"ק חסר הכסוף ורונה לומר האל
 אל בית אל, וכן וען הדעת (דעת) טוב ורע (בראשית כ"ט) וכן הארון הכרית (והושענא י"ד),
 וכתב עוד הרד"ק במכילת (ד' קטן דף כ"ג ע"ב וכו' ע"א), וה"ל ולפי דעתי כי בוא בשתי ידיעות
 כי שתיכות המלה אל מלה ה' ורת היא ידיעה והה"א ידיעה אחרת ובוא העלות הלא בשתי ידיעות
 לרוב ההודעה כמו כל העם הארץ (יחזקאל ע"ה י"ו), אנכי האל בית אל, הארון הכרית, וען
 הדעת טוב ורע וכו', היין החמה (ירמיהו כ"ה ט"ו) וכו', והדומים להם, ואעפ"י
 שיש בהם שאינם נקודים כדרך הסופרים כמו העם הארץ, הארון הכרית,
 היין החמה, מפני הה"א הידיעה בלחון, או יתכן שבהם (ר"ל בלש) (לכנס)
 חסר הכסוף עכ"ל, ולפון הרמב"ן אנכי האל בית אל, יספר יעקב לנפשו כל מה שאמר לו
 שלאך האלהים בחלוט כי הכל פיוס לכן שתלכנה עשו אבל מה יספר לא חלוט אחד הוא כי
 מאמר אל נא עיניך וראה כל העתדים היה בהיותו עובד את לכן בלחש בעת יתם הלחן בלחש
 מהשני הראשון ומאמר אנכי האל בית אל היה אחר כן בעת הנסיעה כי אחר שאמר לו קום נא מן
 הארץ הזאת לא נתעבב עוד בחרן לרע' עוד חאן לבן יעקב התיש' על הלחן ותלדנה נקדו ועלתי
 רק ממחרת החלו' שלח לרחל וללא' ויספר לכן חלוט והלבו להם וכו' והמלאך יצבר בשם שולמו
 (הרענ"ן), וכן אשר נדרת לי, ידבר המלאך בלשון אדניו כאלו הוא מדבר כי יעקב לא נדר
 למלאך חלף לחלף: אשר טשחת שם מצבה, להקדישה ועדיין לא הקדשת עלי' נדרך
 (הרש"י), וכן פי' רש"י: (יד) ותען רחל ולא, ותען עשך עשתי ואמר עשו, ועיין
 בהקדמה

וַנַּחֲלָהּ בְּבֵית אָבִינוּ: טו הַלֹּא
 נִכְרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לָו כִּי מִכְרָנוּ
 וַיֵּאבֵר גַּם אֲכֹל אֶת־כֶּסֶפֵּנוּ:
 טז כִּי כָל־הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּירָה
 אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ
 וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים
 אֵלַיךְ עֲשֵׂה: ששי וַיִּקָּם יַעֲקֹב
 וַיִּשָּׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נְשָׂיו עִל־
 הַגְּבֻלִים: יח וַיִּגְהַגּוּ אֶת־כָּל־

טקנהו

אָדָּעֵר עֲרַבְעֵ אִין אֹונֹורֵעֵ
 פֶּאָטֵעֵרֹו הֹוִי? (טו) זִינֵר וִוִיר
 אִיֵּהֵם נִיכֵט וִוִיא פֶּרַע־מֹרַע גַּע־
 אַכְטֵעֵט, דָּא עֵר אֹונֹו פֶּעֵר־
 קוִיפֵט הָאָט? נוֹן וִוִלֵל עֵר נָאָךְ
 אֹונֹועֵר גַּעֵלֵד פֶּעֵרַע־עֵהֵרֵעֵן:
 (טז) דַּעֵן אַלֵּלֵעֵר רִיִּכְטֵהוּם,
 דַּעֵן גָּאָטֵט פֶּאָן אֹונֹועֵרִם
 פֶּאָטֵעֵר אַבְנֵעוֹאָנֵדֵרֵט, גַּע־
 הָאָרֵט אֹונֹו, אֹונֵר אֹונֹועֵרֵן
 קִינֵרֵעֵרֹן: טַהוּעֵ אֵלֹואָ אַלֵּלֵעוּ,
 וִוִאז דִּיר גָּאָטֵט גַּעוֹאָגֵט הָאָט:
 (יז) יַעֲקֹב טֵאָכְטֵעֵ זִיךְ אֹוִיף:
 זַעֲטֻצֵטֵעֵ וִוִינֵעֵ קִינֵרֵעֵר אֹונֹו
 וִוִיבֵעֵר אֹוִיף דִּיא קֵאָמֵעֵלֵע:
 (יח) פֶּיִדֵהֵרֵט אֹוִיךְ אַלֵּלֵעֵ

ויין

תרגום אונקלוס

רשי

וַאֲחַסְנָא בְּבֵית אָבוּנָא: (טו) הַלֹּא
 נִכְרִיאָן אֶתְחַשְׁבְּנָא לִיה אַרִי זַבְנָנָא
 וְאָכַל אַף טִיכַל יֵת פֶּסְפָּנָא: (טז) אַרִי
 כִּרְעוּתָרָא דְאֶפְרַיִם יִי טֵאָבֹונָא דִּי
 לָנָא הוּא וּלְבָנָנָא וְקָעֵן כָּל דִּי אָמַר יִי
 לָךְ עֲבִיד: (יז) וְקָם יַעֲקֹב וְקָטַל יֵת
 פְּנוּחֵי וְיֵת נְשׁוּחֵי עִל־גְּבֻלֵיָא:
 (יח) וְדַבֵּר יֵת כָּל גִּיתוּחֵי

מתעבב על ידיך מלשון כלום אנו מוחלטת לירש
 מנכסי אבינו כלום בין הזכרים: (טו) הלא
 נכריות וגו' אפילו בשעה שדרך בני אדם
 לתת כדוכיא לבנותיו בשעת כישואין נהג עמנו
 כנכריות כי מכרנו לך בשכר הפעולה: את
 כספנו שעבב דמו שכר פעולתך: (טז) כי
 כל העושר כי זה משמש בלשון אלא כלומר
 משל אבינו אין לנו כלום אלא מה שהניל הקב"ה
 מאבינו שלט הוא: הניל לשון הפרוש וכן
 כל ל' הגלה שבמקרא לשון הפרשה שמשמש
 מן הרעה ומן האויב: (יז) את בניו ואת נשיו
 הקדים זכרים לבנות ועשו הקדי' נקבות
 לזכרים

באור

בהקדמה מזה: העוד לנו, ואיך תחשוב שיקשה עלינו להפריד מאבינו: (טו) הלא נכריות,
 כנכריות: כי מכרנו, כאלו מכרנו שלא עשה כמשפט האבות עם הבנו' לתת כדוכיא להן בשעת
 כישואין רק אחר שמור בלחי וקח בנותי במשכרתך: ויאכל גם אכול אה כספנו, ענינו לתוספת
 באור ופירושו לפי שאמרו הלא נכריו' נחשבו לו כי מכרנו כי לא די שלא נתן לנו משל אלא
 אכל מה שראוי לתת לנו וגם אכל כספנו שהוא שכירתך, וכן פי' רש"י ורש"ם, ולפי שהיה
 קנת קרוב אל תחלת מואמרן, לכן תרגם המתרגם האשכנזי כאלו הוא עבד במקום עתיד,
 והכוונה שרובה לאכול את כספנו נעתיך כאשר הי' יעקב חושדו שרובה לגזול ממנו את רכשו:
 (טז) כי כל העושר, כי זה משמש בלשון אלא, כלומר משל אבינו אין לנו כלום אלא מה שהניל
 הקב"ה מאבינו שלט הוא (רש"י), וכ"כ ר' עובדי' מסורט שהוא כמו כי נחמת (בראשית יח
 טו), אולם אנקלוס תרגם שם נרם, ויכ"ע, בקושטא, וכאן תרגמו, ארי, ארום, לפי
 שיכרשים

מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רְכֻשׁוֹ יֵאָשֶׁר
 רְכָשׁ מִקְנֵה קְנִינֹו אֲשֶׁר רְכָשׁ
 בְּפִדְוֵן אָרֶם לָבֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו
 אֶרְצָה כְּנַעַן: יֵט וְלִבְנֵי־הַלֵּל לְגִזּוֹ
 וְאֶת־צֹאנֹו וְהַתְּנֹב רְחֵל וְאֶת־
 הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ: כ וַיִּגְנֹב
 יַעֲקֹב

ויין פיה , אונר אללע ויין
 האכע, וועלכע ער ערווארבו,
 דאז אייגענטום געהמליך
 וועלכע ער צו פדן ארם ער
 ווארבען : אום צו זיינעם
 פאטער יצחק צו ריווען , אין
 דאז לאנד כנען : (יט) לבן
 אכער וואר דיינגעגאנגען ,
 ויין קליינע פיה צו שערען :
 דא שטאהל רחל ריא גאטצען
 איהרען פאטערן : (כ) עז
 געלאנג

ר ש י

תרגום אונקלוס

גִּיתוּהִי וְיָתְוּהִי וְיָתְוּהִי דִּי קְנִיא
 גִּיתוּהִי וְקְנִינִיה דִּי קְנִיא בְּפִדְוֵן אָרֶם
 לְטִינִי לְוִת־יִצְחָק אָבִיהִי לְאֶרְעָא
 דְּכְנַעַן: (יט) וְלִבְנֵי אֹזֶל לְטִינִי וְיָתְוּהִי
 וְנִסְיַבְתָּ רְחֵל וְאֶת־לְטִינִיה דִּי לְאֵבִיהָ:

לזכרי שנאור ויקח עשו את כל
 וגומר : (יח) מקנה קנינו מה שקנה מנאנו
 עבדים ונמלים ונמלים ושמורים : (יט) לגזוז
 את צאנו שנתן ביד בניו דרך שלשת ימים בינו
 ובין יעקב : ותגוב רחל את התרפים להפריש
 את

באור

וכסי

ממפרשים כפשוטו שהוא לנתינת טעם על שמורו את כספנו, לפי שאף שהעשרנו מאל אננו,
 עכ"ז שלנו הוא, כי ה' הציל אותו מאננו, וכן מתורגם בל"א, ועיין מ"ג בפסוק כי נחמקת בשם
 הרצב"ס שרוב כי שאחר לא מתפרשים אלא : (יח) מקנה קנינו, מה שקנה מנאנו עבדים
 ונמלים ונמלים ושמורים : (רש"י), ומקנה סוף כי הוא בניד, וכן מתורגם בל"א שהוא שם
 כולל כל המטלטלין, ואל"ת, גיתוהי דקניניה, והוא שם פרט רק אל הנכמה, אבל יצ"ע
 תרגם, גיתו ונכסוי די קנא, הנה מפרש מקנה קנינו כנ"ד דברים מקנה על הנכמות וקנינו
 על שאר הנכסים, וכן כתב הרד"ק בפרשים שרש קנה כי כולל מקום שנאמר מקנה וקנין יחד
 כמו עשה מקנה וקנין (יחזקאל ל"ח י"ב), וקניניהם וקנינם (בראשית ל"ד כ"ג), יחי' האחד
 על הנכמות והאחד על שאר נכסים, ובס' יהושע (י"ד ד'), פי' הרד"ק כיון שאחר, ואין
 להאריך פה : (יט) לגזוז את צאנו, שנתן ביד בניו דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב :
 (רש"י), וכן פי' הרצב"ע, וחכו על דעת האוכרש' ויתן לבן) ביד בניו (של לבן),
 והמפרשים ויתן (יעקב) ביד בניו (של יעקב) יאמרו שעכ"ז הי' לבן עוד עדרי לאן אחרים
 שנתן ביד בניו וכן מאלו שניד יעקב : אח התרפים, לא נתכוונה אלא להפריש אביה מע"ז
 לבן רש"י (והוא עכ"ז וכו' הנפר"א פ' ל"ו), ואפשר כי היו לבן לע"ז כאשר אמר למה נכנת את
 אלהי אבל לא היו כל התרפים נעבדים כי איך תמנא ע"ז בבית אדננו דוד והקרוב מה שאמר
 שהם כלים לקבל השעות ויקטמו בהם לדעת עמידות והעלה נגזרת מלבן ורפה ידים (שמואל ב'
 י"ז ב'), נרפים אתם נרפים (שמות ה' י"ז), יקראו אותם רפים לראות בשמים כי דבורם כמו
 נבואה רפה תנת ברב ותכוב לעמים הסוקות כמו שאמר כי התרפים דברו און (זכרי' י"ב),
 והנה יעשו אותם קטני אמונה להם לאלהים לא יאילו בשם הנכבד ולא יתפללו אליו רק כל
 מעשיהם נקטמוים אשר יגידו להם התרפים וכמו והאיש מייכה לובית אלהים ויעש אסוד ותרפים
 (שופטים י"ז ה'), ושם כתוב שאל נא באלהים ונדעה התגלה דרכנו (שם י"ח ה'), כי בתרפי'
 היו שאלים וכן היה הענין בישראל באסוד כי אחרי אשר הורגנו באסוד הקדש עשו כדעותו והיו
 שאלים בו ומאמינים בדבריו ותועים אחריו גם בתלום לא ידעו את ה' כי אם בהם, חנה טעם
 ויעש אותו נדעון לאסוד וינג אתו בעירו בעברה ויזנו כל ישראל אחריו גם ויהי לנדעון ולביתו
 לשקב

יעקב את לב לבן הארמי על-
 בלי הגיד לו כי ברת הוא :
 כאויברה הוא וכל אשר לו ויקם
 ויעבר את הנהר וישם את פניו
 הר הגלעד : כן ויגד ללבן ביום
 השלישי

געלאנג אלוא דעם יעקב דען
 ארמיטען לבן צו דהיטער-
 געהען : אינדעם ריזעם
 גיאמאנד אנצייגטע, דאס ער
 פליהען וואללטע : (כא) אלוא
 ענטפלעהע ער, אונד אללעז
 וואו זיין וואר, ער טאפטע
 זיך אויף, גינג איבער דען
 שטראם : אונד וואנדעטע זיך
 נאך דעם בערגע גלעד :
 לבן

(כג) אם דריטטען טאגע וואורדע דעם

תרגום אונקלוס

(כג) ובסי יעקב טדלבו ארמאה ערדלא חוי ליה ארי אזל הוא : (כא) ואזל
 הוא ובלדי ליה וקם ועבר ית-פרת ושוני ית-אפוהי קטרא דגלעד :
 ואתתוה ללבן ביומא
 תליתאה

באור

למוקם (שס ח' כ"ז) כי סרו מאחרי ה', והנה לבן הי' קוסם ומנחש כאשר אמר נחשתי וארצו ארץ
 הקוסמים מעולם כדכתיב כי מלאו מקדש וענבים כפלאמים (ישעי' צ' ו'), ובלעם בן בעור
 הקוסם היה מעירו זה טעם למה נגבת את אלהי (הרמב"ן), והיתה כוונתה שלא יגידו
 ויודיעו ללבן כי רוצה יעקב לברוח : (כ) ויגב יעקב את לב לבן הארמי, פי' גב
 דעתו כי הוה הי' חושב שהי' עם זאנו והוה ברת, וכנה הכתוב הדעת, לב, כי עיקר הדעת
 זלב, ויב' תרגם המלה הזאת כפי הכוונה, דעתי' דלבן, ואנקלוס שינה כל המאמר
 לתרגם רק ע"פ הכוונה וכסי יעקב מן לבן ארמאה וכן עשה המתרגם האשכנזי : על בלי
 הגיד לו, על שלא הגיד לו דבר, כי ברת הוא, לא שיאמר לו אני ברת כי זה לא יתכן
 אלא טעם כי ברת למלת ויגב גב דעתו כי הוה הי' ברת והעלים ממוט ולא הגיד לו כי רוצה
 ללכת, כ"פ במ"י, ואין הטעם מסכים לזה, כי לפ"ו, הי' ראוי להיות האתנח במלת לו,
 וגם על בלי הגיד לו הוה מאמר קצר ומסר הנמשך, גם מלת על דחוק, ולכן נראה לי שש על
 מאמר על בלי הגיד לו, כי מלת ברת כמלכ' ענינים, ההליכה, בהחנא, ופה עיקר הכוונה
 על ההליכה, על בלי הגיד לו כי הולך הוא, אבל לפי שבאמת ברת תפס הכתוב לשון ברת,
 הואיל וסתר גם כוונת ההליכה המכוונת פה בעצם : וכתב ר"ע סטורט מלת הבריחה בכל
 מוקם תורה על סור האדם מאיזה מוקם ואין רודף זה מדאגת הזק עתיד אבל סור האדם מן
 המוקם מפני הזק הוה או מפני רודף יקרא ניסה, ויגב יעקב את לב לבן, הארמי, שלא
 הראה לו שהרגיש כלל במה שקבל עליו לשון הרע ומגיו וכוונה שלא היו פכו עם יעקב כתיוב
 שלם, וזה עשה מפני שהי' לבן בעל מרמה באופן שאם הי' מרגיש שידע יעקב דבר מזה הי'
 סופר כל צעדיו ולא הי' אצל יעקב דרך להמלט, על בלי הגיד לו, כמו על עלת התמיד
 (במדבר כ"ח ע"ו), הראה יעקב ענינו כאלו בלתי מרגיש באיבת לבן מלבד שלא הגיד לו כי
 חסן ללכת וכל זה עשה לא להעדר מוסר אלא כמוכרת חוה כי ברת הוא מדאגה שיגלה לבן
 בעורת אנשי עירו כמו שאמר בהתגלותו ללבן אחר כן עכ"ד ר"ע סטורט, ולדעת המתרגם
 האשכנזי אין הגיד שנעל יעקב, כי אם חסר המגיד, ושער הכתוב כן הוה, שהגלים
 יעקב בעצתו ועלתה לו לגנוב את דעת לבן הארמי עם היותו משוק וקוסם ובקי בערמוניות,
 כי לא הי' אדם שהגיד לו דבר מברית יעקב, לפי שהסכימו כלם על ידו, ואף התרפים לא
 גלו את און לבן על הדבר הזה, כי לקחתם רמל, לזה לא באה לו הידיעה כי אם ביום השלישי :
 (כא) וברח הוא וכל אשר לו, כלל שאמר הכרע : את הנגד, פרת כמו שת' א

השלישי כי ברח יעקב: כג ויקח
את אחיו עמו וירדה יאחריו
דרך שבעת ימים וידבק אתו
בהר הגלעד: כד ויבא אלהים
אל לבן הארמי בחלום הלילה
ויאמר לו השמר לך פות הדבר

עם

לבן אן געוואגט: דאס יעקב
ענטפלאהען: (כג) דא נאם
ער ויינע פֿערוואַנדטען מיט
זיך, זעטטע איהם נאך ויבען
טאָגערייזע: אונד האַרטע
איהן איין אָם בערגע גלעד:
(כד) גאָטט אָבער קאָם צו
לבן, דעם ארמיטען, אים
גאָטטליכען טרוימע: אונד
שפראַך צו איהם, היטע דיך,
דאָס דואַ ניכט (פֿאַן דער ריק־
רייזע) רעדעט מיט

תרגום אונקלוס

רש"י

תליתאה ארי אול יעקב: (כג) ויקח
ית אחותי עמיה וירדה בתרוהי טהלה
שבעא יומין ואדבק יתיה בטורא
דגלעד: (כד) ואתא מיטר טון קדם
יי לות לבן ארטאה בחלום דליליא
ואמר ליה אקטמר לה דלקטא תטליל

עם

את ארי' מע'ז כתכונה: (כב) ביום השלישי
שהרי דרך שלשת ימים היה ביניהם: (כג) את
אחיו קרוכיו: דרך שבעת ימים כל אותן
ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב
לדרטו כמא יעקב רחוק מלבן ימים וכו'
השינו לבן למדט שכל מה שהלך יעקב בשבעה
ימים הלך לבן ביום אחד: (כד) מוטו ועד
רע' כל טובתן של רשעים רעה היא אלל
הגדקים

באור

ויצ'ע: וישם אח פניו, ללכת הר הגלעד: (כב) ביום השלישי, שהרי דרך
שלשת ימים הי' ביניהם: (כג) אח אחיו, קרוכיו, וכן תרגם יצ'ע והמתרגם
האשכנזי: דרך שבעת ימים, כל אותן הימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב
לדרטו כמא יעקב רחוק מלבן אשה ימים למדט שכל מה שהלך יעקב ט' ימים הלך לבן ביום
אחד, לשון רש"י מבראשית רבה, ונכון הוא שילך לבן כגבור לרין ארצו כי כן דרך הרומים
אבל לבן דרך ג' ימים אס נק' אלו ובין הנאן אשר ביד יעקב לא בין העיר ובין אלו אלו לבן
דועה אלו במורח לעיר ויעקב למערבה וביניהם דרך שלשת ימים, והנה יעקב מן
העיר נסע כי אס ביותו נטו ונטותיו וכל אשר לו מלבד הנאן והגיד ללבן ביום הג' כילא
הרגישו ביום הראשון ואב לבן לעירו ולקח את אחיו משם וירדף אחריו מעירו שבעת
ימים והשיגו ביום השניעי אבל כאמר על דעת בראשית רבה כי מן השדה אשר אס הנאן נסע
יעקב ולבן לקח את אחיו עשו ומחזי אלו ובפרקי ר' אליעזר כראה כי לבן אב לעירו ומס
לקח כל גבור וכל בן חיל וירדף אחריו עש' (הרמב"ן), והרשב"ם כתב דרך שבעת ימים,
כי יעקב הי' הולך לאט בשביל אלו ולבן שהי' רחוק ממיט הלך לגוון את אלו כדכתיב ויסע דרך
שלשת ימים בינו ובין יעקב והוא מיהר לרדוף והשיג לבוץ שבעת ימים: וירדק, ענין הגנה
וכן תרגום וישם (בראשית מ"ד ו'), ומדבקטין: (כד) ויבא אלהים וגו', הראש'ע
מפרש קודם וידבק אתו ומרוא וכבר בא אלהים ורבים כשהו, ואין טרד לזה פה כי יוכל
להתפרש כפי' הרמב"ן ח"ל וירדק וגו', כי ביום השניעי לערב הגיע לבית אל תחת ההר וראה
את יעקב חונה מעליו מרחוק וכן בלילה ההוא למטה ויבא אלו הקטם, וטעם אל לבן
הארמי להגיד כי אף על פי שהיו ארצו וארצו מקושו אכזי תרשים ועוננים כפלאמים בא אליו
תלום

עם יעקב משוב עד רע: כס וישג
 לבן את יעקב ויעקב תקע את
 אהלו בהר ולבן תקע את אחיו
 בהר הגלעד: ט ויאמר לבן
 ליעקב מה עשית ותגנב את
 לבבי ותנהג את בנתי בשביות
 הרב: טו למה נחבאת לברח
 והגנב אתי ולא הגדרתי לי

מיט יעקב, וועדער אים
 גוטען, נאך אים באוען:
 (כה) אלוף עררריכטע לבן
 דען יעקב: יעקב האטטע ויין
 צעלט אויף געשלאגען אויף
 דעם בערגע, אונד לבן מיט
 זיינען פעררוואנדטען שרלונען
 אויף, אויף דעם בערגע
 גלעד: (כו) דא שפראך לבן
 צו יעקב, וואו האזט דוא גע-
 טהאן, דאס דו- זא מיין
 הערץ געשטאהלען: אונד
 מיינע טאכטער וועגנעפיהרט
 האזט וויא קריגונגעפאנגענע?
 אונד האזט מיד אלוף בעשטאהלען?

ואשלחך
 (כו) ווארום כיוז דוא זא הייסליך געפלאהען, אונד האזט מיד אלוף בעשטאהלען?
 ווארום האזט דוא מיר עו ניכט געזאגט,

זא

תרגום אונקלוס

רשי

עם יעקב משוב עד ביש: (כה) ויאדבק
 לבן את יעקב ויעקב פרס ית טשפניה
 בטרא ולבן אשרי ית אחוהי בטרא דגלעד: (ט) ויאמר לבן ליעקב מה
 עבדת ובסימא טני ודברת ית בנתי בשביות חרבא: (טו) למה אטמרתא
 לטעל ובסימא טני ולא חיתא לי

הנדיקים: (כו) כשבויות חרב * כל חיל הנא
 למלמעה קרוי חרב: (כו) ותגנב אותי. גנבת
 את
 (ט) ויאמר לבן ליעקב מה
 (טו) למה אטמרתא
 ושלחתיך

באור

חלוס הנטואה לכבוד הנדיק וכן ויגנב יעקב את לבן הארמי חף על פי שהוא הארמי הקוסם
 בעל התרפים עכ"ל: פן הדבר, שלא תדבר: משוב עד רע, לפי פשוטו השמר לך פן
 תדבר עשו לעשות לו טובה אם ישוב עמך מדרכו או פן תפחידנו לעשות לו רעה אם לא יבא
 עמך כי אכן נזיתו לשוב אל ארצו * (הרעובין), וכפ"י הראב"ע עור"ע ספורטו, ושער הכתוב
 לפ"ו, השמר לך מדבר עם יעקב (מענין טובו אליך) בין באופן שטוב לו או באופן שרע לו,
 ועפ"ו תבין כוונת המתרגם האשכנזי: (כה) וישג לבן את יעקב, פרט שאחר הכלל,
 ולפי פי' הרעובין שהעתיקתי בפסוק הקודם, תהי' ההשגה הזאת יותר קרובה, כי הראשונה
 לא היתה רק אבל החר בתקתי ויעקב היה בראשו, אבל זאת היתה בראש החר: תקע את
 אחיו, א"ת ויב"ע תרגשו תקע הראשון, פרס, לפי הענין השייך לאהל, ותקע הב',
 אשרי, לפי הענין השייך אל אחיו, כי מלת את ונתרגמים, ית, ששורה על הפעול שהם
 אחיו, אבל הראב"ע מפרש תקע הב' כש' הא', ומלת אהלו מושכת עמוה ואחרת עמה,
 ומלת את פי' עם, ושעורו, ויעקב תקע את אהלו בהר ולבן תקע את אהלו עם אחיו בהר
 הגלעד, וכן מתורגם בל"א: בהר הגלעד, הוא החר הטובר בתחלה, ולכן תרגם
 יב"ע, בהיותו שורא דגלעד, והנה היו שניהם בהר אלה נכח חלה: (כו) כשבויות חרב,
 כל חיל הנא למלמעה קרוי חרב: (כו) נחבאת לברח, עליפה כטולה לתוספת באור:
 וחגנב אחי, לבין הרד"ק בארשים שרש גנב באלו אמר דעתי, או יכו' אותי במקום פן
 פטער גנבת דעתך מעני וכן אמר התרגם וכסימא טני עכ"ל, ועם זאת הוא שיבא לפעמים

אפ

וא האסטע איך דרך הינוועג
געשיקט, מיט פריידען אונד
געוואנגען, מיט פויקע, אונד
הארפע: (כח) וא אכער
האזט דוא מיך ניכט איינמאל
מיינע זאהנע אונד טאכטער
קיסען לאוען: זיהע! דוא
האזט אונפערנינפטיג גע-

ואשלחה בשמחה ובשרים
בתך ובכנור: כח ולא נמשחתי
לנשק לבני ולבנותי עתה
הסבלת עשו: כט ישאל ידי
לעשות

טהאן: (כט) גון האכע איך דוא מאכט אין דער האנד, מיט

רש"י

תרגום אונקלוס

את דעתי: (כט) יש לאל ידי יש כח בידי
לעשות עמכס רע וכל אל שהוא קדש על שם
לנשקא לבני ולבנותי בען אפסקתא
בתופין ובחנגין: (כח) וקא שבקתני
למטעבד: (כט) אית חיקא בידי למטעבד
עמכון

באור

את במקום מן כמו כנאמי את העיר (שמות ט' כ"ט), פי' מן העיר, וכמוהו רבים, מ"ט
יותר נראה כפי' הא', ותהי' כענין המליכה הראשונה, ותגנב את לבני, וכן אותי הטובה
על הלב שהוא העיקר, ועיקר כוונת שתייהן על גניבת דעתי, וכן תרגם יב"ע, וכן פי' רש"י,
ואין רא' מן אבקלוס לפירושו הב', כי הוא תרגם גם ותגנב את לבני, וכסית מני, כי לא
תרגם בשתייהן רק הכוונה, ועל מלת וכסית לא שייך רק מני: אבל המתרגם האשכנזי שתרגם
(אונד האשט מיך אלזא בשטאהלן), כוונתו לפרש באופן אחר יותר נאות, כי בתפלה של
שתי שאות בדרך כלל, א' למה נחבאת לברת, ב' ותגנב אתי, והוא גניבת התרפים, ואח"כ
פרט שתייהן, כי ולא הגדת עם הפסוק שלאחריו באור על הראשונה, ופסוק ועתה הך
הלכת באור על השני' שהיא ותגנב אתי: ולא הגדה לי ואשלחך וגו', תרגם יב"ע, ולא
תנית לי ולא תנית לי שלחתיך וכו', והוארך לזה לפי שחש כי ולא הגדת לי איכט לשון אלה,
רק מאמר אמיתי, הנה לא הגדת לי, אבל יותר עבן לפרש כי מלת למה מושכת ענמה ואחרת
עמה, וענינו, ולמה לא הגדת לי והיית מאלת איתך וכו', ואין צורך להוסיף, וכן מתורגם
בל"א: ואשלחך, עתיד מורכב עם העבר, כמ"ס בהקדמה ובגאורי כמה פעמים,
וכן מתורגם בל"א (וא העטתי איך דרך הינוועג גשיקט), ולא הזמנים המורכבים
יבאו לפעמים בלשון עבר ולפעמים בלשון עתיד: ובכנור, א"ת ובחנגין, ואין זה
תרגומו של כנור כי תרגם אבי כל תפס כנור ועוגב (בראשית ד' כ"א), כנורא ואבובא,
אבל תרגם פה לפי כוונת המאמר כדרכו בהרבה מקומות עם שלא הוצרך לזה:
(כח) נמשחתי, עונתי: לבני, התרגם יב"ע לבני ברתי: הסבלת, לשון טפשות:
עשו, מקור, ובי"ו במקום ה"א למ"ד הפעל, וענינו הסבלת לעשות זאת, או לעשו'
כן, כן פי' הראב"ע, וכונתו לבאר המקור כהוראתו, ואין צורך כי המקור יסודם כוונת
הפעל המתלזה עמו אם עבר או עתיד, וביאורו פה הסבלת מה שעשית, וכן תרגם יב"ע,
אסבלת מה דעבדת: (כט) יש לאל ידי, יש כח וקיל בידי לעשות עמכס רע, וכל א' שהוא
לשון קדש על שם עיון ורוב אונים הוא, ושאר איל כשי כגבר אין איל (תהלים ס"ח ה') ולכן לא
ישתנה היודי ברצו ובכניס, אלים אילי, ואפי' בסמיכות הרבים לא נשתנה כמו אילי מואב
(שמות ט"ו ט"ו), וכנאמי ד' פעמים במקרא בסמיכות הרבים ונכולם כתובה היו"ד
ע"פ, ואות השמש השוכה, והראוי יש אל לידי, וכת"ל, איתן סילא בידי, וכן תרגם
יב"ע

לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וַאֲלֹהֵי
 אֲבִיכֶם אָמְשִׁי אָמַר אֵלַי לֵאמֹר
 הַשְׁמַר לָךְ מִדְּבַר עַם-יַעֲקֹב
 מִמָּוֶב עַד-רַע: ל וְעַתָּה הִקֵּךְ
 הַלֶּכֶת בִּי-נִבְכַסְף נִבְכַסְפָּתָהּ לְבֵית
 אָבִיךָ לְמָה גִנַּבְתָּ אֶת-אֱלֹהֵי:
 לֹא וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבּוֹ כִּי
 יִרְאֵתִי כִּי אָמַרְתִּי כִּן-תִּגְזַל אֶת-
 בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי: לז עִם אֲשֶׁר

תמצא

מיט אייך שלים צו פֿער
 פֿאהרען: אַלליין דער גאַסט
 אייערעו פֿאַטערן שפּראַך
 פֿאַריגע נאַכט צו מיר, אונד
 זאַגטע, היטע דייך מיט יעקב
 (פֿאַן דער ריקרייזי) צו
 רעדען, ווערער אים גוטען,
 גאַך אים גאַזען: (ל) אין-
 דעסען ביזט דוא גון אייך וועג
 גענאַנגען, ווייל דוא דייך
 וועהנטעט נאך דיינעו פֿאַ-
 טערן הויז: וואָרום שטאַהליס
 דוא גאַך מיינע גאַט-
 טער? (לא) יעקב אַנט-
 וואָרטעטע אונד שפּראַך צו
 לכן: ווייל איך מיך פֿירכטע-
 טע, אונד ראַכטע, דוא
 מאַכטעט מיר דיינע מאַכטער מיט געוואַלט וועגנעהמען: (לכ) בייא וועס דוא אַכער
 דיינע

תרגום אונקלוס

רש"י

עמבזן ביש ואלהא דאכוכון ברטשא
 אמר לי לטיטר אסתטר לך מלטלא
 עסדועקב מטב עד ביש: (ל) וקען
 טיול אולת ארי חטרא חטידתא לבית
 אבך לקא נסכתא ות דחלתי:
 דחילית ארי אטרית דילקא דתיטוס ות דבתך טיני: (לז) עם די תשכח

באור

ו'ע והמתרגם האשכנזי: ואלהי אביכם, הוא'וכו אבל, וכו' כל'א: אמשי הלילס
 שברה: אמר אלי לאמר, אמר אלי כלסון זה, כמבאר בהקדמה ובביאורי כמה פעמים:
 השמר וגו', ואני חולק לו כבוד לחלחי אביכם, כן פי' הרשב"ם, אבל הי' ראוי להיות מאמר
 זה בסוף דבריו, ויראה לי כי מאמר זה הוא הקדמה אל אלתו השנית, כלומר חף כי ראיתי
 כי רגון השם הי' בהליכתך לבית אביך בעבור שאמר אלי שלא אחזירך בין נכסיה ובין בדברים
 טובים, אבל למה גנבת את אלהי, כי על דבר זה לא הי' דבר האלהים עמך, או תהי' הכוונה
 לחוק אלתו הא', כי אס מה' הית' לך נסיעתך זאת כאשר אמר אלי אמש, לא הי' לך לברוח,
 כי לא הייתי יכול לעכב על ידך כש אשינני יכול להחזירך עתה: (ל) ועתה הלך הלכת כי
 נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי, הכוונה אם מרוב חשק לבית אביך הלכת
 מחני, ויש לך קנת התנגלות בזה, אין לך התנגלות על גבינת אלהי, כי לא הייתה תאוותך
 לבית אביך סנה שתגנב את אלהי: נכסף נכספתה, ענין תאוה וחשק כש נכספה וגם כלמה
 נפשי (תהליס פ' ד ג'), למעשה ידך תכסף (חיוק י' ד ט'), וכסף, מקור מבנין נפעל כפלס
 אס גלחם כלחם כס (אופטיס י"א כ"ה), נשאר כשאל דוד (שמחל א' כ' כ"ח): (לא) כי
 יראתי וגו', השינו על ראשן ראשן ועל אחרון אחרון: (לכ) עם אשר
 תמצא

הַמִּצָּא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחַדְדֶּךָ
 נֶגְדַת אַחֵינוּ הַכֶּר־לְךָ כִּמְה עֲמִדֵי
 וְקַח־לְךָ וְלֹא יִדַע יַעֲקֹב בִּי רַחֵל
 גִּבְרָתָם: לֵב וַיָּבֵא לָבָן בְּאֶהֱל־
 יַעֲקֹב וּבְאֶהֱל לֵאמֹר וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי
 הָאֵמֹת וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֶהֱל
 לֵאמֹר וַיָּבֵא בְּאֶהֱל רַחֵל: לֵב וְרַחֵל
 לָקַחָה אֶת־הַתְּרָפִים וְהַשְּׂמֹם

דיינע גאטטער פֿינדען ווירט, דער זאלל ניכט לעבען בלייבען: אים בייא זיין זונערער פֿערוואנדטען אונטערזוכע וואו פֿאן דעם דייניגען בייא מיר איזט, אונד נים ען דיר: יעקב וואוסטע געהמליך ניכט, דאס ויזי רחל געשטאָהלען האָטטע: (לג) לבן גינג אין יעקב'ז צעלט, אונד אין לאה'ז צעלט, אונד אין דער ביידען מאָגדע צעלט, אונד פֿאָגד ניכטו: אויז לאה'ז צעלט גינג ער דערזי, אונד קאָם אין רחל'ז צעלט: (לד) רחל נאָם אינדעסען דיא הויזגעטצען, טהאָט זיא אין דען זאָטטעלקיסען

כבר

צעלט: (לד) רחל נאָם אינדעסען דיא הויזגעטצען, טהאָט זיא אין דען זאָטטעלקיסען

תרגום אונקלוס

רש"י

תִּשְׁבַּח יְתִדְחַלְתְּךָ לֹא יִתְקַים קִרְס
 אֲתָנָא אֲשֶׁתְּמִידָע לָהּ טַה דְּעֵמִי וְסִבִּי
 לָהּ וְלֹא יִדַע יַעֲקֹב אֲבִירַחֵל גְּסִיבְתֵּינָן:
 (לג) זעאר לבן בְּמִשְׁבָּנָא דְּיַעֲקֹב
 וּבְמִשְׁבָּנָא דְּלֵאָה וּבְמִשְׁבָּנָא דְּתַרְפִּין
 לְחַיִּיתָא וְלֹא אֲשִׁיבַח וְנִפְסַק טַמְשְׁבָּנָא דְּלֵאָה וְעֵאל בְּמִשְׁבָּנָא דְּרַחֵל: (לד) וְרַחֵל
 גְּסִיבְתֵּינָן יְתִדְחַלְתְּךָ וְשִׁנְתֵּינָן

(לכ) לא יסיה וואוּתה קללה מתה רחל בדרך: מה עמדי. משלך: (לג) באהל יעקב. הוא אהל רחל שהיה יעקב תדיר אהלה וכן הוא תומר בני רחל אשת יעקב וכוונתו לא לאמר אשת יעקב: ויבא באהל רחל. כשיבא מאהל לאה חזר לו לאהל רחל קודם שימסא באהל לחייתא ולא אשבח ונפסק טמשבנא דלאה ועאל במשבנא דרחל: (לד) ורחל גסיבת יתדחלתך ושניתנן

בעביטא

באור

חֲמִצָּא וּגו', כלומר כל מי אשר תמצא את אלהיך עמו לא יסיה, כי אזי אעשה נקמה מעושי: סָה עֲסָדִי, משלך: וְקַח לְךָ, הדגיר הסוּא: (לג) וַיָּבֵא לָבָן בְּאֶהֱל יַעֲקֹב וּגו', רש"י פ' כי אהל יעקב הוא אהל רחל, ואחר שחפש בכל האהלים חזר וחפש באהל רחל שידע בה שהיא מתמשכת, והרמב"ן טען עליו ואמר שעל דרך הפשט לא יתכן שיקראט בפסוק אחד בשני שמות, והנכון כפי' הראש"ן ח"ל ויבא לבן באהל יעקב, ואחר כך באהל לאה ואחר כך באהל שתי השפחות, ולמה לא מנאס באהל רחל שהרי כשיבא מאהל לאה ויבא באהל רחל יבנה רחל על כר הנמל שהתרפים בתוכו, ויבא מאהל לאה ויבא באהל רחל, כלומר אעפ"י שאמרטו למעלה באהל לאה ובאהל שתי השפחות לא כך היה אלא בתחלה כשיבא מאהל לאה נכנס באהל רחל, אבל מפני אורך דברים שאמר לבן לרחל ורחל ללבן לא היה רונה להפסיק את הפסוק הראשון אב"ל, ולפ"ז לא חפש רק פעם אחת בכל אהל, וכן פי' הראש"ן בפסוק דבריו וכתב שהכתוב אחר דרך קצרה ואיחר להזכיר אהל רחל להזכיר בכלן ולא מנא כי לא היו אס וסורופי' כי בעת פאתו מאהל לאה בא באהל רחל אשר אס התרפים רק שכבר לקחמס רחל ותשימוס בכר הנמל, וגם הרמב"ן הסכים לפירוש זה: ובאהל שתי האמהות, שאהל אחד הי' לשתיקן או באהל כל אחת מהן (הראש"ן), והרמב"ן הסכים לפי' האחרון וכתב כי אהלים היו לכלס כי היה זה

מכניעות

ויצא לא

בְּכֹר הַגְּמֵל וְהִשָּׁב עַל יְהוָה
וַיִּמְשָׁשׁ לִבּוֹן אֶת-כָּל-הָאֱהָל וְלֹא
מָצָא: לֹס וְהִתְאֵמַר אֶל-אֲבִיהָ אֵל-
יָחַד בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵר
לְקוֹם מִפְּנֵיךְ כִּי-דָרְךָ נָשִׁים לִי
וַיִּחַפֵּשׂ וְלֹא מָצָא אֶת-הַתְּרָפִים:
לוֹ וַיִּחַר לִיעֲקֹב וַיִּרְבַּב בְּלִבּוֹ וַיַּעַן
יעקב

תרגום אשכנזי רלה

ואטטעלקיסען דען קאמעלן,
אונד זעצטע זיך דארויף:
אלוז דורכ־וויהלטע לבן ראז
גאנצע צעלט, אונד פֿאָנר
ניכטן: (לה) רחל אָבער
שפראך צו איהרעם פֿאָטער,
מיין הערר בעליבֿע ניכט צו
צירגען, דאָס איך ניכט אויף-
שטעהן קאן, ווייל איך עכען
ווייבער שוואַכֿהייט האָבע: ער
זוכטע אַלזאָ, אונד פֿאָנר דיא
גאָטצען ניכט: (לו) נון פֿער-
דראָס עו יעקב, אונד ער
צאָנקטע מיט לבן: יעקב
פֿינג

תרגום אונקלוס

בעבישא דגטלא ויתכת עליחון
וימשש לבן ית-כל-משנא ולא
אשקח: (לו) ואטרת לאבוקא לא
יתקוף בעיני רבני ארי לא איכול
למיקם טו קרטה ארי אורח נשיו לי וכלש ולא אשקח ית-צלמניא: (לו) ותקוף
ליעקב ויצא עס־לבן ואתיב

רשי

האמהות וכל כך למה לפי שהיה מכור בה
שהיא משתכחית: (לד) בכר הגמל. לשון
כרים וכסתות כתרגומו נעבטא דגמלא והיא
מרדעת העשיה כמין כר. וכעירובין שנינו
הקיסיה
ותקוף יעקב

באור

מנשעת הנדיק בעבור שלא תדע האמת בטאו אל רעותה גם אסור הוא בדין תורה כמו
שהוכירו חכמים במסכת נדה וליעקב אהל מיוחד ואם תאכלכה על שלמנו עם בניו ועם בני ביתו
עבד: (לד) ורחל לקחה, לפני זה: בכר הגמל, לשון כרים וכסתות כתרגומו בעבישא
דגמלא והיא מרדעת העשו' כמין כר (שנתכיס על הגמל לשנת עליו), וכעירובין (דף י"ו ע"ב)
שנינו הקיסיה בעבישין והן עבישין גמליים בשט"ו בלע"ו (רש"י), ובל"א (ווימואטטל), והראב"ע
תפרש כי כר הוא מין ממיני הגמלים הרגים אהר, ותשימם במקום שעומדים הכרים והגמליים
דהיינו באורות, ותשבע עליה' ולא היתה באהל, אבל דתוק הוא, ויתכן שגרשו כרר. (לה) ררך
נשים, מנהג זהו הנדות, ואמר' כן דרך כבוד, וכן ארח כנשים (בראשית י"ט י"א), ולשון
הרמב"ן לא הביטתי מה התנגלות זה וכי הנשי' אשר להם האורח לא יקושו ולא יעמדו אולי אמר'
כי ראשה ואבריה כבדים עליה והיא חולה בגא הארח כי כן דרכן וכל שכן במעטות הלילה
ברחל שדמיהן נועטין והארח יכבד עליהן מאד, והנכון בעיני כי היו הנדות בימי הקדמונים
מרוסקות מאד כי כן שני נעולם נדות לריחוקן כי לא יתקרבו אל אדם ולא ידברו בו כי ידעו
הקדמונים בהסתם שהכלן מייק וגם עבטן מוליד גנאי ועשה רואם דע כאשר בארו
הפילוסופים, עוד אני עתיד להוכיח נסיונם בזה והיו יושבות בדר באהל לא יכנס בו אדם וכמו
שהוכירו רבותינו בבבליהא של מסכת נדה תלמיד אסור לשאול בשלמה של נדה רבי נחמיה
אמר אמינו הדבור שהוא יונא מפיה הוא טמא אמר רבי יוחנן אסור לאדם להלך אחר הנדה
ולדרוס את עפרה שהוא טמא כמות כף עפרה של נדה טמא ואסור ליהנות במעשה ידיה ולכך
אמרה רחל ראיה הייתי לקום מפני אדוני לבק ידיו אבל דרך נשים לי ולא אוכל להתקרב
ללך וגם לא ללכת באהל כלל שלא תדרוך אתה. עפר רגלי והוא הקרוי מוננה ולא ענה אותה

פונג און, אונד שפראך צו
 לבן, וואו איזט נון מיין פער-
 ברעכען? וואו איזט מייןע
 זינדע? דאס דו-ה מיר זא
 נאכגעזעצט האוט: (לו) דוא
 האוט יא אללע מיין געראטה
 דורכזויהרט וואו האוט דוא
 פאן דיניעם הויוראט גע-
 פונדען? דלעגע הער, זיין
 געגענווארט מיינער אונד
 דינער פערזאנרטען: דאס
 ויא צווישען אונז כוידען ענט-
 שוידען: (לח) דיוע צוואנציג

יעקב ויאמר ללבן מה פשעי
 מה חטאתי כי דלקת אחרי:
 כי מיששה את כל כלי מוד
 מצאת מכל כלי ביתך שים
 בה נגד אחי ואחיד ויזכחו בין
 שנינו: לח זה עשרים שנה אנכי
 עמך רחלך ועוד לא שבלו

ואילי
 יאהרע, דוא איך ביא דיר געוועזען, האכען דינע שאפע אונד ציגען ניכט פערלאסט:

רשי

תרגום אונקלוס

הקיסה דעביטין והן עבוי גמליס דאט
 בלעז (בל"א זוימוחטעל): (לו) דלקת .
 דפת כו על ההיז דלקוט (איכה ד') וכמו
 מדלוק אחרי פלגתיס (שמואל א' יז):
 (לח) ויזכחו ויברועס מי הדין אכרוכ"ר
 בלעז (בל"א זייאפאלל געבן): (לח) לא
 שכלו . לא הפילו עיבורס כמו דאס מאכיל
 הווע

יעקב ואמר ללבן מה חובי מ
 סודתי ארי דרפתא בתרי: (לו) ארי
 משישתא יתדכל טני מ מה אשפתא
 מקד"טני ביתך שוי הקא קדס אחי
 ואחד ויזכחו בין תרנא: (לח) דין
 עסרו שני אנא עסק רחלך ועוד לא
 אתבילו ודברי

כאור

כי לא היו מספרים עמהם כלל מפני שדברה טמא עכ"ל: ויחפש ונז': כלל שאמר הפרט:
 (לו) ויחר ליעקב וירב בלבן, מתחלה נתן לו רשות לחפש כי אמר עם אשר תמצא את
 חלוקי ואמר נגד אחי הכר לך מה עמדי, ואיך ימצא אם לא יחפש וימצא אבל מתחלה
 היה חושש אולי אחת הנשים או העבדים גנבו את חליו ועתה בראותו כי אינם עמהם חרה
 אפו כי אמר לא אחד את חליו רק תואנה הוא עבדק מונני, והמנחת לבן היתה כדי לחפש
 כלי יעקב שהיה חושד אותו שאם גנב חיוה דבר משלו: ויען, ארש ענה עיקרו תשובת הדבר,
 ויש עני' בתחלת הדברים כמו בדברי הויכוח או בשיר כמו ויען חיוב ויאמר (חיוב ג' ב') ה'א'
 שעדין לא דברו אליו רעיו, ותען להם מרים (שמות ט"ז כ"א), והיינו לפי שנענין הויכוח,
 הראשון בדרך אל השני, ולא יושלם ענין הויכוח כי אם כשזה שאל חוה עשיב, וכן היו גם
 האירים הקדמונים שהיו שנים שאורכים זה תחלת המאמר חוה סושי, ונ"ל שזה הסנה שרת
 האירים הם כפל לשון במלת שונות, כדי שכל אחד ישדר כל מאמר, ואם נבדלו בלשון אין
 רע, כי הכוונה היא העיקרית, ולא נבדלו בלשון רק כדי להחמיק הדבר ולתת עריבות א'
 און השומע, אבל דעת ח"ל בסוטה פ"ה מ"ד אינה כן כי לדעת ר"ע היו עונין רק ראשי
 פרקים, ודעת ר"ג שזשה התחיל והם קראו אחרי כולה, ועוד דעה אחרת שם בגמרא:
 מה פשעי מה חטאתי, מה מנחת בי שול לשפער שחדתני עתה לגולן. (ר"ע סטורט):
 כי דלקת דקפת, כמו מדלק אחרי פלגתיס (שמואל א' יז כ"ג), על ההיז דלקט (אי'
 ד' י"ט): (נלו) שים בה, ענינו כמו הנה, ור"ל שים דבר הויכוח שניינו נגד אחי ואחייט
 והנה

וַיֵּלֶךְ צִיָּאָה לֹא אֶכְלֵתִי :
לֹט מִרְפָּה לֹא הִבֵּאתִי אֵלַיךְ אֲנֹכִי
אֲחַטְנָה מִיָּדֵי תִבְקָשְׁנָה גְּנֹבְתִי
יוֹם וּגְנֹבְתִי לַיְלָה : מִיְּיִתִי בַּיּוֹם

אכלני

נאכטו געשטאָהלען וואָרד : (מ) וואָ אַיך אַס טאַגע וואָר ,

פֿער

רש"י

תרגום אונקלוס

וְדַכְרֵי עֵגֶד לֹא אֶבְלִית : (לֹט) דְּתִבְרֵא
קֹא אֵיתִיתִי לְךָ דְּהוֹת־שְׁגִיָּא מְטַנְיָנָא
מִן יָדֵי אַתְּ בְּעֵי לְהַ נְטָרִית בִּיטְטָא
וְנְטָרִית בְּלַיְלָא : (מ) הַיְּיִתִי בִּיטְטָא
אכלני

(הושע ט"ו) תפלט פרתו ולא תשכל (איוב כ"א) : ואילי בלחך מלאן אמרו איל בן יומן קרוי איל של"כ מה שזכו אילים לא אכל אכל כבשים אכל אס כן גולן הוא : (לֹט) טרפה . על ידי ארי חאב : אנכי אחטנה לשון קולע אל השערה ולא יחטא (אופטיס כ') אני וכני שלמה חטאי (מלכי א' א'), חסרי, אנכי אחטנה אס חסרה חסרה לי שמידי תבקשנה : אנכי אחטנה . תרגמו דהות שגיא ממנינא שהיתה נפרדת ומחוסרת כמו ולא נפקד מוט אים (במדבר ל"א מ"ט) תרגמו לא שגא : גנבותי יום וגנבותי לילה גנבות יום וגנבות לילה הכל שלמתי . גנבותי כמו רבתי בגוים שרתי במדינות (איכה א') מלאתי משפט (ישעי א') אהבתי לדוא

באור

והמה יוכיחו בן שניט, ונראה את מי יכדיקו ואת מי ירשיעו, וכן תרגם יב"ע, שייכדון דיכך : ויכחו, לשון רש"י ויבררו עם מי הדין אפרוכי"ר בלע"ו עכ"ל, ובל"א (בייאפאלל געבן) : (לח) לא שכלו, לא הפילו עיבורם, כמו רחם משכיל (הושע ט"ד), תפלט פרתו ולא תשכל (איוב כ"א י'), והכוונה כי הנה הסך זה מנחת בני שלא בלבד שעבדתיך באמונה כמשפט הנדיקים אבל היטבתי לך יותר שהשתדלתי באופן שלא שכלו מתוך חוסר מרעה ומתוך שמירה פחותה : ואילי צאנך לא אכלתי, אפילו כמנהג אחר הרועי, כי דרך רועי נאן במדבר לאטל מן הכשבים הזכרים, ופי' ואילי, ומאילי, ואפילו אחד לא אכלתי, ותחבר מ"ס השמש כמו אלחן בן דודו בית לחם (שמאל ב' כ"ג כ"ד), ר"ל מבית לחם, עד יקם נוי איבוי (יהושע י' ג'), מאיבוי, והדומים להם : (לֹט) טרפה, ע"י ארי חאב : אנכי אחטנה, לשון קלע נאכן אל השערה ולא יחטא (אופטיס כ' יו'), אני וכני שלמה חטאים (מלכים א' א' כ"א), חסרים, אנכי אחטנה אס חסרה חסרה לי שמידי תבקשנה, והוצרכתי לשלם בעדה : אחטנה, חסר אל"ף למ"ד הפעל, והראוי אחטאנה, ורש"י והרשב"ם פי' מלה זאת עלשן חסרון וכן ת"א והמתרגם האשכנזי, אבל הרד"ק בפרשים שרש חטא הביא כל המלות משרש זה תחת ענין אחד, והוא לשון חטא ועין הנעש' בשוגג, ופירושו כאן שיהי' החטא עליו ואשלם לך כמות, וכן פי' הראב"ע ור"ע ספורטו, וכן תרגם יב"ע : חבקשנה, קל' הקו"ף וכן רוב הכנין כאשר הקו"ף בשאל' הוקלה מהדגש : גנבותי יום וגנבותי לילה, גנבות יום וגנבות לילה הכל שלמתי, והיו"ד בשניהם נוספת או ליחס כמו מלאתי משפט (ישעי א' כ"א), רבתי בגוים שרתי במדינות (איכה א' א'), כאילו אמר גנבת יום וגנבת לילה, והוא פעל קל לבקשה במחויבות על משקל בעלת צעל (בראשי כ"ג') ואלי היתה היו"ד לכנוי הי' לי לומר גנבותי בקוץ הכי"ת, וז"ל, נטרית בימתי ונטרית בלילתי, ולא אוכל לכוננה על לשון הכתוב : (מ) הייתה ביום, ענין נשקו' שהייתי ביום אכלני חב, וכ"ת יב"ע הייתי בימתי בחקלא, וכן מתורגם כל"א : אכלני, לשון

פערצעהרטע מיך דוא היט
 צע אונד בייא נאכט דער
 פראזט: אויך דער של אף
 וויך אזוי מיינען אויגען:
 (מא) איך בין נון צוואנציג
 יאהרע אין דיינעם הויזע, איך
 האבע דיר געדינט פיערצעהן
 יאהרע אום דיינע צווייג
 טאכטער, אונד זעכו יאהרע
 אום דין קליינען פוה: דוא
 אבער פערואנדער זוט מיינע
 בעל אהנונג צעהען מאל:
 (מכ) ווא נישט דער גאטט
 מיינען פאטערן, דער גאטט אברהם'ן, אונד דייא עהרפורט

אכלני הרב וקרר בלילה ותדד
 שנתו מעיני: מא והדלי עשרים
 שנה בכיתה עבדתך ארבע
 עשרה שנה בשתי בנותי ושש
 שנים בצאנך ותחרתי את
 משכרתי עשרת מנים: מז לווי
 אלהי אבי אלהי אברהם ופחד

יצחק

מיינען פאטערן, דער גאטט אברהם'ן, אונד דייא עהרפורט

תרגום אונקלוס

רש"י

אכלני שרפא וגלידא נחית עלי
 בלילא וקרר שנתו מעיני: (מז) דין
 לי עשרין ושנן בכיתה פלחיתך ארבע
 עשרי שנין בתרתין בנותך ושית שנין
 בעאנך ואשכרתי את אלהי אבי אלהי
 אברהם ופחד (מכ) אלהי אבי אלהי אברהם
 וקררתי ליה

לזש (הזע י'): (ס) אכלני חרב' לשון
 אש אוכלה: קרח' כמו משליך קרחו (תהלי'
 קח'ו) תרגומו גלידא: שנתו' לשון שנה:
 (מא) ותחרתי את משכרתי' היית משנה תנאי
 שנינינו מנקוד לטלוא ומעקודים לנרודים:
 (מב) ופחד יצחק' לא ר"ל אלהי יצחק שאין
 הקב"ה מיוחד שמו על הנדיקים בחייהם וזע"פ
 שאמר לו בנאתו מנאך שבע חני ה' אלהי
 אברהם אביך ואלהי יצחק כשכיל שכהו עיניו
 וזרי הוא כמת' יעקב נתירא לומר אלהי ואמר
 ופחד

באור

אש אכלה (דברים ד' כ"ד) * (רש"י): חרב, ענין היושב והגנוב והחמומות: וקרח, כמו
 משליך קרחו (תהלים קנ"ו י"ו), תרגומו גלידא * (רש"י), וכן יחזקאל (א' כ"ב), כתב רש"י
 הקרח הטרא, ת"י גליד חסין, גלי"ה טר"ע בלע"ז, ובל"א (שטארקר פראסט): שנתו,
 לשון שנה: (מא) ותחרתי את משכרתי, היית משנה תנאי שנינינו מנקוד לטלוא ומעקודים
 לנרודים, והכוונה בזה כי הנה דלקת אחרי כאשר ירדוף האדם אחרי הגנוב הנה לא מנחת
 עשו מכל כלי ביתך דבר והיה ראוי לי לקחת ממך כל מה שאוכל כי אתה החלטת את משכרתי
 עשרת מנים והיית תובע ממני הטורפות ושלמתי לך אלא כדון: (מב) אלהי אבי,
 ואחר כך פירש אלהי אברהם: ושחר יצחק, א"ת וכן יצ"ע, ודחל ליה יצחק, ולשון רש"י
 לא רצה לומר אלהי יצחק שאין הקב"ה מיוחד שמו על הנדיקים בחייהם וזע"פ שאמר לו בנאתו
 מנאך שבע חני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק (בראשית כ"ב י"ג), כשכיל שכהו עיניו
 וזרי הוא כמת, יעקב נתירא לומר אלהי ואמר ופחד עכ"ל, חזו שאמר להלן ושבע יעקב
 בפחד אביו יצחק בני שמשחד יצחק ממנו, וכן פי' הרד"ק בשרשים ארש פחד, וכתב שאמר
 זה ביצחק לפי שפחד מהאם וזמר עניו בדבר העקדה, ולדעתו יותר הי' שייך זה על אברהם
 לפי דברי הכתובים המיחמים הנסיון הזה לאברהם ולא ליצחק, ולכן שפט מזה הראש"ע שה'
 או יצחק עדיין נער ורך ועקדו בע"כ, והיו דבריו אלו חמומים או לאו, עכ"פ ראשו שהסמוק
 מיחמו לאברהם, ולכן הנכון בדברי רש"י, והראש"ע פי' ופחד הוא אש כעקדה, והכוונה
 יראת

ויצא לא

יצחק היה לי פי עתה ריקם
שלחתי את עניי ואתיגי עכפי
ראה אלהים ויזכה אמש: שביעי
מן ויען לבן ויאמר אל יעקב
הבנות בנתי והבנים בני והצאן
צאני וכל אשר אתה ראה לי
הוא ולבנתי מה אעשה לאלה
היום או לבניהן אשר ילדו:
ועתה

תרגום אשכנזי רלו

יפחקו, מיר צום בייא
שטאנד געוועזען ווארע, רוא
האסטעזט מיד וואהל לעער
וועגעשיקט: מיד על ענד,
אונד מיינער האנדע ארכייט
האט נאסט געזעהען, אונד
דיא פאריגע נאכט ענטשיי
רען: (מן) לכן אנטווארטע
מע, אונד שפראך צו יעקב,
דיא סאכטער זינד מיינע
טאכטער, דיא זאהנע מיינע
זאהנע, ראו קליינע פיה מיינ
קליינע פיה, אונד אללעז
וואן רוא זיהוס, געהארט מיר
צו: אלליין וואו קאן איך

מיינע טאכטערן, אדער איהרען קינדערן וועלכע זייא געבאָרערען האָבען,
נעמערהר טהון?

תרגום אונקלוס

רשי

יצחק הנהיבסעדי ארו בען ריקון
שלחתי יתעטלי וית לאות ידי גלי
קדם יי ואזכח ברטשא: (מן) ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא
בני ועאנא עני וכל דאת חיו די לי הוא ולבנתי מה אעביד לאלי וקא
ציו או לבניהן די ילדו:
וכען

באור

אלא יצחק את השם הוא הועילתני כי זכות האב תועיל לבן, והוא יותר מחון ע"פ דקדוק
המלה, וכן מתורגם בל"א, אבל להלן בפסוק וישנע נריך גם הוא לפרש כרש"י והדק"ק:
דוה לי, בעורי, כ"ת חנקלוס וי"ב' והמתרגם האשכנזי: רוקס, שרשו דיק, והוא
סס בתוספת מ"ס וימנא עם זכר ונקבה יחיד ורבים, כמו מ"ס של אמנס ומנס: שלחתי
ולא בשמחה ובגידים: ויוכח, לשון טובחה הוא ולא לשון הוכחה. (רש"י), ולשון הרעב
יתר נכון לשון הוכחה כי אמר למעלה ויכיתו בין שניו ואמר עתה כי האלהים היודע
הנסתרות הוא הוכיח בין שניהם ולכך לא אמר ויוכח אותך אמנ עב"ל, וכן מתורגם בל"א
אולם מה שרצה להוכיח פירושו ממה שלא אמר ויוכח אותך, איננה הוכחה לדעת כי גם לפי
פירושו נריך לקדשו עם מלת בין ואמר ויוכח בינינו אמנ כמ"ס למעלה ויכיתו בין שניו,
ובאמת יותר נכחה לי פה פירש"י כי ההוכחה היא ע"פ בירור הטענות של שניהם והשלישי
מבחין עם מי הנדק והזכר כמו שאמר למעלה שים כה נגד אחי ואחיד, ר"ל כספר הדבר
שביני לפניהם למען ישיבו לדעת דבר מי ינדק, מש"כ בדבר ה' אל נכן לא הי' לא שמיעת
טענות שניהם ולא בירור דברים רק גזירה מוחלטת, האמר לך וט', שקיף התיכחה ולא
ההוכחה: (מן) והבנים בני, כגמיהם קטונים: ולבנתי מה אעשה לארה, אמרו
שהוא כמו ולבנתי מה אעשה לבן היום והוא תוספת באור, וכן נשבעו שניו אחזטו (שש"ל)
כ"מ"ב), ויותר נכון נראה שהוא דרך חמלה, ולבנתי מה אעשה לארה אשר לפני כי כמור
דקמי עליהן או לבניהן הטולדים בניתי והס לי כבני וזה עש"א אשר ילדו ואמר זה כמתנגל ע"ל
דברי

(מד) קאמטע! וויר וואָלן
 איינען בונד צערשניידען,
 איך אונד רוא: וועלכער צום
 צייגניס ווייז, צווישען מיר
 אונד דיר: (טו) יעקב נאָם
 איינען שטיין: ריכטעטע איהן
 צום רענקסאָהל: (טו) אונד
 שפראַך צו ווינען פֿערוואַנדֿ
 טען, לעזט שטיינע צוואַם
 טען! ויא נאָמען שטיינע,
 סאָמטען

רש"י

על לני להרע לתן: (מד) וסייה לעד
 הקב"ה: (טו) לחייו הם נכיו שהיו לו אחי
 נכשו

וְעָתָה לָכֵּה נִכְרְתָה בְרִיתִי
 אֲנִי וְאַתָּה וְהָיָה לְעֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ:
 וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְנֵי וַיְרִימָהּ
 מִצִּבָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאַחֵיו
 לְקַטְוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים
 וַיַּעֲשׂוּ

תרגום אונקלוס

(מד) ובען איתא נגזר קיים אנתא ואת
 ויהי לסקיד בינא ובינך: (טו) ונקיב
 יעקב אבנא וזקיפה קמא (טו) ויאמר
 ועברו

יעקב לאחוזי לקטבו אבניו ונקיבו אבניו

באור

דברי יעקב כי באתי אחרך לראות נטותי ומה אוכל לעשות להן טובה או לבטיחן ועתה אשע
 לתן שתכרות לי ברית שלא תענה אותן ולא תקח עליהן נפלים (הרמב"ם) ותכן נתי
 כונת המתרגם האשכנזי, ורש"י פי' מה אעשה לאלה, איך תעלה על לבי להרע לתן,
 וכ"ס הרשב"ס: (מד) וחיה לעד, הקב"ה, לאן רש"י, ואיכו כמשמעו, אבל יאמר
 וכוה הברית לעד בנותי כי העקר עליו יקבל בכל חלות הברית כעשם והיו כך לחות ולמשת
 (דברים כ"ט מ"ו), או טעמו נכרתה ברית בדבר קיים שיהי' לעד בנותו על כן הריס יעקב
 אבן והוא מה שאמרו עד הגל הזה ועדה המצבה כעשם ויאמר יהושע אל כל העם הנה החק
 הזאת תהיה נטו לעדה (יהושע כ"ד כ"ז) (הרמב"ם), ודבריו האחרונים נראים כי ברית
 לאן נקבה, וכ"ה דעת אנקלוס ויב"ע והמתרגם האשכנזי שיהי' לעד איבטו שב על השם:
 (טו) ויריסה מצבה, הרישה להיותה מצבה שהצביה על קומתה ושניה במקום נטת
 אהר ליהיתה נראית מרחוק זהו שאמר וירישה ולא אמר וישם אותה מצבה לפיכך קראה
 מצבה, וכ"ה יב"ע, וחקפה לקמה, וכ"ה בל"א: (טו) ויאמר יעקב לאחיו, לחייו נבן
 הטכר אשר באו עמו כי לא רצה לאמר כן לשעווי שהיה טיבטו כבוד, וכן ויקרא לחייו לחי
 לחס לחי לבן ולא קרא ללבן דרך כבודו כאלו הכל נראו והכל שלו ודומה להם ויאמר פרעה
 אל אחיו מה מעשיכם (נראשית ח"ג ג). (פי' לחייו של יוסף), ורש"י פי' לחייו של יעקב
 (הם נבנו שבו לו אחים נגשים אליו לצרה ולמלחמה, והוא מצ"ה), כי הבאים עם לבן
 אוהביו ורעיו, ויתכן כי מה שאמר בלבן ויקח את אחיו עמו הם קרוביו בני משפחתו מורע נחור
 אחי אברהם ועשה כן בעבור שלא ירצה להביא על יעקב אנשים נכרים שלא יריבו עמו נכח
 או יסגדו ונגזלו ונגבו מאלה לו והנה אלה קרובים ליעקב כמו לבן על כן יקראו אחים לשניה,
 וי"א שאמר להם אחים דרך מוסר כמו שאמר לרועים אחי מתיח אחם (שם כ"ט ד') (הרמב"ם),
 והמתרג' האשכנזי תרגם לחייו לקרוביו של יעקב כפי' הכ' של הרמב"ם, ויב"ע תרגם כפי' רש"י:
 לקטו אבנים ויקחו אבנים, אנקלוס ויב"ע תרגם ויקחו, ולקטו, לא כבונת המלה,
 רק לפי שנופל על לאן לקטו: גל, שיגולו עם אבנים עד שיתחברו, ונקרא חומר האבנים כן
 לסבבו, ושראנגלל, ותכרו אל הכנאים ויכית, נקרו, נקרו, שהלמ"ד דטשה לחסרון אות
 הכפל: ויאכלו שם על הגל, אכלו שם

ויצא לא

ויעשו דגל ויאכלו שם ער-הגור:
מז ויקרא לו לבן יגר שהדותא
ויעקב קרא לו גלעד: מח ויאמר
לבן הגל הזה עד ביני ובינה
היום על-כן קרא שמו גלעד:
מט והמזפה אשר אמר יצף יהוה

והיה סאן געזאגט האט, דער עוויגע ווירד עז שוואען צווישען

תרגום אונקלוס

ועברו דגורא ואכלו ומסון על הגורא:
(מז) וקרא ליה לבן יגר שהדותא
ויעקב קרא ליה גלעד: (מח) ויאמר
לבן דגורא הדיון סהיד בינא ובינה
יומא דיון על כן קרא שמייה גלעד:
(מט) וסכותא רי אטר יסק מיטרא דיון

תרגום אשכנזי רלח

מאכטען איינען הויפען: אונר
מאן שפיוטע ראועלכוס אוף
דעם שטיינהויפען: (מז) לבן
נענטע איהן יגר שהדותא:
אונר יעקב נענטע איהן
גלעד: (מח) דען לבן
שפראך, דיוער שטיינהויפען
וויא הייסע איון צייגניס
צווישען מיר אונר דיר: דא-
דער נענט מאן דען ארט
גלעד: (מט) וויא אויך מצפה,
מיר

רש"י

נגז' איו לדרה ולמחמה: (מז) יגר שהדותא
תרגומו של גלעד: (מח) גלעד גל עד:
(מט) והמזפה אשר אמר וגו' והמזפה אשר
בהר הגלעד כמו שכתוב ויעב' את מזכ' גלעד
(שופטים י"ח) ולמה נקראת שמה מזפה לפי
שאמר כל אחד מהם לתנורו יצף ה' בינו ובינו
אס

באור

בברית לאכול שניהם מלחם אחד לאהבה ולחברה ואחרי בואם בצנועה ובנרית זבח להם זבח
ונעה להם כרה גדולה, ויתכן כי טעם ויאכלו שם על הגל הזבח הנזכר למטה כי אמר לכה
לקחו אנשים ונעשה גל לאכול עליו והיה העד בבואו בברית ואחרי כן אכלו עליו זבח וטעם
והאכלו לחם שעה להם סעודה גדולה ללון עמו לח' מאתה בלבד (הרעב'ן) (מז) יגר
שהדותא, תרגומו של גלעד וכן תרגם והיתה ככל לגלים (ירמ' ז"א ל"ז) ליגרון, לעי השדה
(מיכה א' ו'), ליגרי חקלין: גלעד, מלת עד שם העקרה ור"ל גל עדות כנגד שקרא לו לבן
יגר שהדותא, ואלו היתה מלת עד תאר הי' אומר יגר שהדא, כאשר מלאכו לא תענה ברעך
עד שקר (שמות כ"י'), סר"ל עדות שקר, אכל להלן עד הגל הזה ועדה המזבה, הנה
תארים: (מח) ויאמר לבן הגל הזה עד, אחרי שקראו יעקב גלעד דבר לבן גלעד
יעקב קבל הזה עד ועל כן נקרא שם גלעד כי נאם הזה הסכימו שניהם, או שדברו לבן
מתורגמן ללשון הקדש (הרעב'ן), ומלת עד פה תאר, ולכן ת"א ויב' ע סהיד: קרא,
הקורא: (מט) והמזפה, כתב רש"י והמזפה אשר בהר הגלעד כמו שכתוב ויעבר את
מזפה גלעד (שופטים י"ח כ"ט), למה נקראת מזפה אשר אמר כל אחד מהם לתנורו יצף
ה' בינו ובינו אס תעביר את הברית, ור"ל הוא שם מקום גבוה בראש ההר, ולפי דעתי
שהיא האבן שהקים יעקב מזבה והוא נמשך למעלה על כן קרא שם גלעד והמזפה קרא כי
אמר יצף ה', ואפשר שהיא מזפה גלעד שהמקום קרא על שם האבן הזאת לעולם (הרעב'ן),
וקן פי' בעל מ"י, וכן מתורגם בל"א: אשר אמר, לפי שאמר איש לרעהו: יצף ה',
ענין הכטה כמו נסה נתתך (יחזקאל ג' י'), וסרבו נסה, וכמו שנא מן רבה, ירכב בארץ
(בראשית ח' כ"ב), בחסרון הה' א', כן כאשר מן נסה, יצף, והכוונה, יראה ה' בינו
ותיק, אף כי נסתר איש מרעהו, וכה' אנטר רחוקים כל אחד מתנורו ונא יראנו, השם
יראנו

סיר אונד דיר : ווען וויר
 אויך איינער דעם אנדערן
 אויך דעם געזיכטע קאממען :
 (ג) ווען דוא מיינע טאכטער
 בעליידונט , אדער צו מיינען
 טאכטערן נאך אנדרע ווייבער
 ניטסום , זא איזט צוואהר קיין
 מענש ריכטער צווישען אונז :
 אבער ויהע ! גאטט איזט צייגע
 צווישען סיר אונד דיר :
 (ד) לבן שפראך פערנער צו
 יעקב : היר איזט דיוער שטיין
 הויפען , אונד היר איזט דיועו
 דענקטאהל , וועלכע איך
 אויפגווארפען האכע, צווישען

ביני ובינך כינסתראיש מרעהו
 אסתענה אתבנתי והם
 תקח נשים עלבנתי אין איש
 עמנו ראה אלהים עד ביני
 ובינך : נא ויאמר לבן לייעקב
 הנה הגל הזה והנה המצבה
 אשר יריתי ביני ובינך : כי עד
 הגל הזה ועדה המצבה אמי

סיר אונד דיר : (ג) דיוער שטיינהויפען נעמליך זייא צייגע , אונד דיועו דענקטאהל
 זייא אויך צייגע , דאס איך

רש"י

תרגום אונקלוס

אם תעבור את הגרית : כינסתרא ואלא כדאיה
 איש את לעהו : (ג) בנתי . שני כעמיס אף
 צלחה חלפה בנתי היו מסלג : אם תענה
 את בנתי . למטע זוקן עונת תשמיש :
 (גא) יריתי . כמו ידה בים כזה שהוא ידה
 קן : (גב) אם אני . הרי אם נאמש בלשון
 אש
 וקח קטתא די אקייטית בינא ובינך : (ג) סהיד דגורא קבין וסהידא קקתא אם

באור

יראנו , וכן מתורגם בל"א , והראב"ע פ' כי אשר אמר שב אל לבן , ויעקב קראה ומטה בעמד
 שאמר לו יבך ה' , ואינו מוכרח : (ג) אם הענה את בנתי . לפי פשוטו כל עברי בשמיני ,
 שאל יעשה להם דע ויכר זה על דבר שאין חפיות בו , כן פ' הראב"ע : אין איש עמנו ,
 והלא כמה אנשים היו עמהם אלא אין איש עמנו שיזכיר בין שנינו אם תעשה כי אתה תשכן
 צארן אחרת ואין מי שיאמר לך מה תעשה : ראה אלהים עד ביני ובינך , והוא רואה
 הנסתרות ויראה אם תקור בביתי : (גא) אשר יריתי ביני ובינך , שערבו , אשר יריתי
 להיות עד ביני ובינך : יריתי , אנקטום וי"ע , תרגומו , אקייטית , לפי הכוונה , אבל עיקרו
 לשון השלכה ונענין ידה בים (שמות ד' ע"ו) , ומענין יריות חנים , וענינו כאן שהשליכו
 אבנים רבים אל עקיס אחד , וכן מתורגם בל"א (אויפגווארפען) כהוראת העלה , והנה
 לפי פשוטו של מקרא בתחלה העמיד יעקב אבן אחת (והיא שקראה ומטה כפי' הרעבן) ,
 ואח"כ אמר יעקב לאחיו לעשות עוד גל של אבנים רבות ועל הגל קום אבנו , והיו גם שני
 עדים , הגל והמטבה (ולפי דעתי ומנהג ומנהג אחד הוא רק שנתחלף הכ"ת בחילוף אותיו'
 צו"ף , ועשאו כן לכוונת י"ף) , וזה שאמר למעלה שיעקב בוס לאחיו לעשות הגל והם
 פשוטו , וזה אמר לבן אשר יריתי , לפי שיעקב בוס לעשות כן בעצת לבן , או שהוא ואחיו ירו
 האבנים , רק יעקב דרך שוסר לא אמר לאחיו רק לאחיו לעשות הגל , ולפי דעת בעל הטעמים
 שהעני' המטבה ב"ק מפיסקו יותר מן הרבוע שבחלת ירה, שב אשר יריתי על שניהם על הגל ועל
 למטבה , ותהי' דעתו שגם הקמת המטבה היתה בטויו לבן עם שלא נוכר נפסקו : (גב) אם

ויצא לא

לא-אעבר אליך את-הגל הזה
והס-אתה לא-תעבר אלי
את-הגל הזה ואת-המצבה
הזאת לרעה: ^נ אלהי אברהם
ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי
אביהם וישבע יעקב בפחד אביו
יצחק: ^{נד} ויזבח יעקב זבח בהר
חול ויקרא

תרגום אשכנזי רלט

ניאמאלו צו דיר פאר דיועם
שטיינהויפען פארבייא ציהע:
אונד דוא ניאמאלו צו סיר
פאר דיועם שטיינהויפען אונד
פאר דיועם רענקמאהל פאר-
בייא ציהוט, צום באוען:
(נג) דער גאטט אברהם,
אונד דער גאטט נחור'ז מאגען
צווישן אונד ריכטען, (נעמליך
דיא גאטטער איהרער פאר-
פאררען): אונד יעקב
שוואהר בייה דער עהר-
פורכט זיינען פאטערן יצחק'ז:

(נד) יעקב שלאכטעטע איין שטיק פיה אויף דעם בערגע, אונד

תרגום אונקלוס

רשי

אנא לא אעבר לותך יתדגורא הדין
ואם את לא תעיבר לותי יתדגורא
הדין וית קסתא הקא לביישו: (נ)
אלהיה דאברהם ואלהי דנחור ידונן
בינא אלהא דאבוהון וקים יעקב בדדחיל ליה אבוהי יצחק: (נד) ונקים
יעקב נכסתא פטורא

אשר כמו עד אם דכרתי: לרעה לרעה אי
אתה עובר אבל אתה עובר לפרקמטיא:
(נג) אלהי אברהם קדש: אלהי נחור
חול: אלהי אביהם חול: ויזכר יעקב זבח

שפט

באור

אני ונ' ואם אחה ונ', אם זה עמש במקום אשר או במקום שי' השמש כמו עד אם כלו
לשמות (בראשית כ"ד י"ט), עד אם דכרתי דברי (שס לג): לא אעבר, הראש"ע פי' לא
אעבר ברית זה הגל כמו עברו תורת חלש חק (ישעי' כ"ד ה'), ואינט נכון לדעתי כי על
הכוונה הזאת לא יתלכ השמש הזה עם מלות, אל אלי אליך דוק ותשכח, והי' די גומר פה
לא אעבר את הגל ונ' לא תעבור את הגל ונ', ודעת אנקלוס ויב"ע נראה שפרשי' כפשוטו,
וכן פירש', לרעה אי אתה עובר אבל אתה עובר לפרקמטיא, והוא מב"ר הכה מפרש עובר
כפשוטו, וכן מתורגם בל"א, ויראה שס הי' המעבר והדרך מחקן לבאר שבע, ואולי לא
הי' דרך אחרת מחמת הרים גבטנים או נהרות רבות: לרעה לרעה: (נג) אלהי
אברהם, קדש: ואלהי נחור, חול, ולא זכר יצחק ונתחיל לפי שהס היו נודעים יותר
ומפורסמים בגדולה (נ"י), ול"כ שזכר אברהם שהי' הראשון שעוב האילים ומלא במקירתו
דרך האמת, והוא הראשון אשר נטה מדעת אבותיו, והנה זה הי' ממאמר לבן, כי כל
זה נמשך עדיין אל ומאמר לבן, אבל ביעקב כאמר וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, בעבור
שחייב לכבדו יותר מאביו אביו, והראש"ע פי' כל אחד אמר ישכט בינינו אלהי אבותינו ויעקב
אמר על אלהי אברהם ולכן אמר על אלהי נחור אביו שהי' עובר ע' וכן העיה יהושע (כ"ד
ג'): אלהי אבוהם, חול (רש"י), ועיין מ"ש בתקון סופרים שלי, ומאמר זה הוא
מוותר, ולשון המתרגם האשכנזי, יתכן שהדברים האלה הם מאמר מרע"ה הכותב התורה,
כלומר שכל אחד מוכרתי הברית נשבע באלהי אביו, ויעקב הוסיף להזכיר בפירוש שהוא
נשבע בפחד אביו יצחק, ולא באלהי נחור עכ"ל, ויהי' לפ"ז אלהי אביהם כמו מאמר
יוסגד, ולכן הסנידו המתרגם המוכר: בפחד אביו יצחק, כבר פירשתי לעיל, והמתרגם
שאשכנזי תרגם גם פה שהוא שס המיקרה: (נד) ויזבח יעקב זבח, שפט בהשגת למשתה:

לאחיו

אונר לוד ויינע פֿערוואַנדטען
איין, גאוסטאָהל צו האַלטען:
זיאַ הילטען גאוסטאָהל, אונר
איבערנאָטעטן אויף דעם
בערגע:

לב (א) דעו מאַרגענו דרויף
שטונד לכן אויף, קיזטע
ענקעל אונר ויינע טאַכט
טער, אונר זענגעטע ויאַ:
זאָרען רייזט לכן אַב, אונר
קאַס ווידער אין ויינע הייסטאַס
צוריק: (ב) יעקב אַכער גינג
זיינעו וועגו ווייטער: דאַ בע
גענגעטן איהם ענגעל

ויקרא לאחיהו לאכול לחם
ויאכלו לחם וירינו בדרך:
לב א וישבם לבן בכרך וישק
לבניו ולבנותיו ויברך אתהם
וילך וישב לבן למקומו: ויעקב
הקרי לדרך ויפגעו בו מלאכי
אלהים: ויאמר יעקב באשר

רמב"ם

4

ראם

גאטטעו

רש"י

תרגום אונקלוס

שחט בהמות למטה: לאחיו: לאוהביו שעם
לבן: לאכל לחם. כל דבר מאכל קרוי לחם
כמו עבד לחם רב (דניאל ה') נשחיתה ען
בלחישו (ירמי' י"ח):
לב (ב) ויפגעו בו מלאכי אלהי מלאכי
של ארץ ישראל באו לקראתו ללוחו
לארץ

וקרא לאחיהו למיכל לחטא ואכלו
לחטא וכתו בטורא:
לב (א) ואקרים לבן כצפרא וישק
לבנותיו ולבנותיה וברך אתהם
יאול ותב לבן לאתריה: (ב) ויעקב
אמר ויפגעו בו מלאכי אלהים

כאור

לאחיו, לאוהביו שעם לבן, אבל לא הוצרך לקרוא את לבן כי הוא הי' אז כאב לבני יעקב,
ויב' ע עם שתרנס למעלה לאחיו, לבניו, ע' פהדרש, תרגם פה, לקריביו: לאכל לחם,
כל דבר מאכל קרוי לחם כמו עבד לחם רב (דניאל ה'), נשחיתה ען בלחישו
(ירמי' י"ח י"ט):
לב (א) לבניו ולבנותיו, יב' ע תרגם, לבניו דיעקב ולבנותיה דליה, רובה לפרש בנין
מוז, ולכן הסב הכניו אל יעקב המוכר בפסוק שלפני זה, והכניו של ולבנותיו על לבן
המוכר בפסוק זה, ודוחק הוא, והנכון כדעת הראש' ע' שבי לבניו, בני בנותיו, שקרוין בנים
לפעמי', וכן מתורגם ג' א: וילך וישב לבן, לפעמים יבא השם אחר הפעל הראשון,
ולפעמי' אחר ב' הפעלי': (ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים, אנקלוס ויב' ע תרגמו מלאכים
מוז, ובפ' רש"י והרשב"ם והרשב"ע ור' ע' ספורט, ועל פיהם תרגם כן המתרגם
האשכנזי, אבל לפי מה שסופר בס' הישר כי לבן אחרי עברו מאת יעקב וימהר וישלם את
בעור בנותיו שבע עשרה שנה ועשו אכיסורף בן עין בן נחור ועמיהם עשרה אנשים, ויעברו
הדרך לפני יעקב ויבאו בדרך אחר ארנה שער ויעוררכו לבא עם אנביו אל יעקב להרט,
ועש עשו כן ויקטן את כל חיל וילך לקראת יעקב, ומלאכי לבן יבאו מאת עשו ויבאו ארנה
בבנות ויבאו בית רבקה ויגידו לה כי הלך עשו להרוג את יעקב, ותמהר רבקה ותשלח אנשים
ושכים חים מעבדי ויחק לשור ליעקב, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה לעמוד לי מאת אלהים
זה ויקרא יעקב את שם המקום ההוא מחנים עכ' ד בקיטור, ולפ' פ' סיחבו מחנה אנשים מאת
האלהים, וטעם קראו מחנים בלשון רבים, הוא בעבור מחנה יעקב והמחנה ששלחה לו

לאחיו, לאוהביו שעם לבן, אבל לא הוצרך לקרוא את לבן כי הוא הי' אז כאב לבני יעקב,
ויב' ע עם שתרנס למעלה לאחיו, לבניו, ע' פהדרש, תרגם פה, לקריביו: לאכל לחם,
כל דבר מאכל קרוי לחם כמו עבד לחם רב (דניאל ה'), נשחיתה ען בלחישו
(ירמי' י"ח י"ט):
לב (א) לבניו ולבנותיו, יב' ע תרגם, לבניו דיעקב ולבנותיה דליה, רובה לפרש בנין
מוז, ולכן הסב הכניו אל יעקב המוכר בפסוק שלפני זה, והכניו של ולבנותיו על לבן
המוכר בפסוק זה, ודוחק הוא, והנכון כדעת הראש' ע' שבי לבניו, בני בנותיו, שקרוין בנים
לפעמי', וכן מתורגם ג' א: וילך וישב לבן, לפעמים יבא השם אחר הפעל הראשון,
ולפעמי' אחר ב' הפעלי': (ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים, אנקלוס ויב' ע תרגמו מלאכים
מוז, ובפ' רש"י והרשב"ם והרשב"ע ור' ע' ספורט, ועל פיהם תרגם כן המתרגם
האשכנזי, אבל לפי מה שסופר בס' הישר כי לבן אחרי עברו מאת יעקב וימהר וישלם את
בעור בנותיו שבע עשרה שנה ועשו אכיסורף בן עין בן נחור ועמיהם עשרה אנשים, ויעברו
הדרך לפני יעקב ויבאו בדרך אחר ארנה שער ויעוררכו לבא עם אנביו אל יעקב להרט,
ועש עשו כן ויקטן את כל חיל וילך לקראת יעקב, ומלאכי לבן יבאו מאת עשו ויבאו ארנה
בבנות ויבאו בית רבקה ויגידו לה כי הלך עשו להרוג את יעקב, ותמהר רבקה ותשלח אנשים
ושכים חים מעבדי ויחק לשור ליעקב, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה לעמוד לי מאת אלהים
זה ויקרא יעקב את שם המקום ההוא מחנים עכ' ד בקיטור, ולפ' פ' סיחבו מחנה אנשים מאת
האלהים, וטעם קראו מחנים בלשון רבים, הוא בעבור מחנה יעקב והמחנה ששלחה לו

רמב"ם

רמב"ם